

Művelődés – Népfőiskola – Társadalom

A MAGYAR NÉPFŐISKOLAI TÁRSASÁG KIADVÁNYA – 2018/3

„Jobb polgárt, jobb hazafit, s jobb embert nevelni, ez a népfőiskola célja” (Móricz Zsigmond)

Hallottál már ezekről a portálokról?

Az Uniós polgárság nem üres fogalom

- Nemzeti egység, nemzeti kultúra
- Kezdő nemzetközi projekt megvalósítók támogatói hálózata
- A magasabban képzett ember egészségesebb, vagy az egészséges többet képezi magát?

Tartalom

Az értékeket és az etikát nem gyakran égetik bele a digitális rendszerekbe	1
Az Uniós polgárság nem üres fogalom, hanem konkrét státusz, amelyhez számos jogot csatoltak	3
MARÓTI ANDOR – Nemzeti egység, nemzeti kultúra	10
Állami földprivatizáció – intézményesített földrablás (2015-2016.)	17
Megnyílt a kishantosi Bolye Ferenc Tanulmányi Központ	21
Kezdő nemzetközi projekt megvalósítók támogatói hálózata	22
A magasabban képzett ember egészségesebb, vagy az egészséges tőlebbet képezi magát?	23
Harminc éves a Zalai Népfőiskolai Egyesület	25
Dányi Sebestyén népfőiskola 2018 – 2019	26
A képlet - A siker egyetemes törvényei	27
Társadalmi Riport 2018	28

A Magyar Népfőiskolai Társaság folyóirata

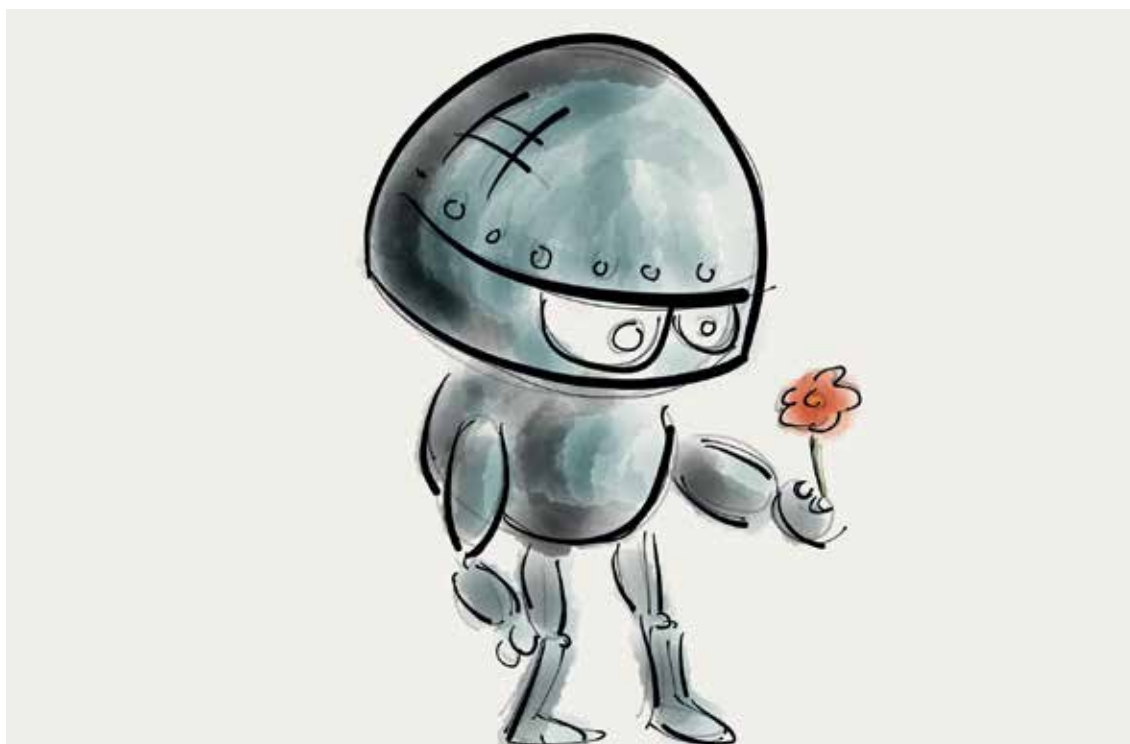
Felelős kiadó az MNT elnöksége
Felelős szerkesztő: Dr. Szigeti Tóth János
Szerkesztő: Mihályfi Márta
Tördelőszerkesztő: Kit Bt.
Készült a Bonex-Press nyomdában

Szerkesztősége: 1138 Budapest, Révész u. 2/c
www.nepfoiskola.hu
mnt@nepfoiskola.hu

ISSN: 1218-1455

A kiadvány megjelenésének támogatója:
Nemzeti Kulturális Alapprogram

Az értékeket és az etikát *nem* gyakran égetik bele a digitális rendszerekbe

A szakértők kifejtik aggodalmaikat és megoldásokat javasolnak

Az aggodalmak

Az emberek megtapasztalják azt, hogy elveszítik az ellenőrzést az életük felett

A digitális élet kulcsfontosságú aspektusaira vonatkozó döntéshozatal automatikusan átkerül a kóddal vezérelt „fekete dobozokba”. Az emberek pedig nem fektetnek energiát abba, hogy megtanulják az eszközökkel kapcsolatos kontextust. S a választási lehetőségek között feláldozzák a függetlenséget, a magánéletet és a hatalmat. Befolyásuk pedig nincs ezek fölött a folyamatok fölött. És ez a hatás el fog terjedni, mélyülni, mivel az automatizált rendszerek egyre gyakoribbak és egyre összetettebbek lesznek.

Visszaélés az adatokkal

A mesterséges adatok felhasználása és felügyelete a komplex rendszerekben a haszonszerzésre, vagy az erő gyakorlására irányul. A mesterséges intelligencia (AI) eszközrendszere a nyereségért küzdő vállalatok és a hatalomra törekvő kormányok kezében van és lesz. Az értékeket és az etikát az emberek érdekében nem gyakran égetik bele a digitális rendszerekbe. A rendszerek pedig globálisan hálózatosodnak, és nem könnyű azokat szabályozni, vagy megfékezni.

A munkahelyek elvesztése

Az AI átveszi a munkahelyeket, ami a gazdasági megosztottság növekedését eredményezi, és ez társadalmi felforduláshoz vezet. A kód alapú gépi intelligencia hatékonysági és egyéb gazdasági előnyei továbbra

is megzavarják az emberi munka minden aspektusát. Míg egyesek új munkahelyeket várnak el, mások aggodnának a nagymértékű munkahely veszteségekért, a gazdasági különbségek növekedéséért és a társadalmi felfordulás megjelenéséért - beleértve a populista felkelést is.

A függőség

Az emberek gondolkodáson alapuló, társadalmi és túlélési képességeinek csökkenése. Sokan látják úgy az AI-t, hogy növeli az emberi kapacitásokat, de néhányan az ellenkezőjét jósolják – vagyis az emberek gépvezérelt hálózatok miatti mélyebb függősége csökkenti a saját gondolkodási képességüket, az automatizált rendszerektől független cselekvést és a másokkal való hatékony együttműködést.

Súlyos testi sértés

Autonóm fegyverek, számítógépes bűnözés és fegyveres információk. Egyesek előrejelzik a hagyományos szociálpolitikai struktúrák további erózióját - az életveszteségeket az önállósult katonai rendszerek felgyorsult növekedése miatt, a fegyverkezés hamis információi, a hazugságok, a hazug propaganda eszközeinek használata miatt. Mindez az emberi csoportok veszélyes destabilizálásához vezet. Sokan tartanak attól, hogy a számítógépes bűnözők hozzáférnek a különböző gazdasági rendszerekhez is.

JAVASOLT MEGOLDÁSOK

Globálisan

Javítani kell a határokon átnyúló, és az érdekelttek csoportjai közötti emberi együttműködést

A legfontosabb az emberiség érdekeit szolgáló digitális együttműködés. Össze kell kötni az embereket a világ minden tájáról, hogy közös megegyezésre és megállapodásra jussanak - egyítsék az erőket, és megértsék a széles körben elfogadott innovatív megközelítéseket, amelyek fő célja a problémák megoldása és az összetett emberi-digitális hálózatok ellenőrzésének fenntartása.

Értékalapú rendszer

Olyan politikák kidolgozása, amelyek biztosítják az AI „humánus” és a közjó szerinti irányultságát. Amely elfogadja az ún. „moonshot-mentalitást”, vagyis olyan átfogó, decentralizált, intelligens digitális hálózatok felépítését, amelyek „empátiával” vannak átitatva, s amelyek erőteljesen segítik az embereket abban, hogy maga a technológia megfeleljen a társadalmi és etikai felelősség követelményeinek is. Ehhez szükség lesz néhány új szintű szabályozási és tanúsítási folyamatra.

Az ember prioritása

Módosítani a gazdasági és politikai rendszereket, hogy jobban segítsék az embereket a robotokkal való versenyben. Újjászervezni a gazdasági és politikai rendszereket az emberek kapacitásának és képességeinek bővítése érdekében. Ezekkel a rendszerekkel a növelni kell az emberi / AI-együttműködést és fenntartani a megalapozott trendeket, és amelyek hangsúlyozzák az ember elsőbbségét a programozott intelligenciával való viszonyban.

*Forrás: Artificial Intelligence and Future of Humans 2018 december
Mesterséges intelligencia és az emberek jövője.*

Készítette: Sz. T. J.

PEW RESEARCH CENTER AND ELON UNIVERSITY'S IMAGINING THE INTERNET CENTERA
Pew Kutatóközpont egy nem független tényező, amely tájékoztatja a nyilvánosságot a világot alkotó kérdésekről, attitűdökről és trendekről

Pew Research Center www.pewresearch.org

Az Unió polgárság nem üres fogalom, hanem konkrét státusz, amelyhez számos jogot csatoltak

Egy nemzetközi kutatás rövid összefoglalása¹

Project co-funded by the European Union's Rights,
Equality and Citizenship Programme (2014-2020)

BEVEZETŐ:

Az én EU-m projekt

Az európai polgárok sikeres beilleszkedésének és részvételének előmozdítása a fogadó EU ország polgári és politikai életében

Az én EU-m projekt általános célja, hogy növelje az EU állampolgárok, különösen a fiatalok elkötelezettségét és demokratikus részvételét az EU fogadó országok politikai, polgári és demokratikus életében.

A projekt érdemi tevékenységeit négy munkafolyamatba csoportosítjuk:

1. Elemzői tevékenységek: Elemzés és a bevált gyakorlatok feltérképezése, sikeres történetek az uniós szintű, aktív demokratikus folyamatokban való részvételről

2. Egy internet Portál struktúrájának és tartalmának megtervezése, fejlesztése, megvalósítása és tesztelése, nemzeti / nemzetközi konzultációk keretében, majd a Portál elérhetővé tétele a széles nyilvánosság számára.

3. A MyEU portálon keresztül elérhető oktatási és információs támogatás megvalósítása

4. A partnerség továbblépési stratégiájának kidolgozása. A lengyel, olasz, magyar partnerség keretében sorra került elemző munka egy részét és annak is rövidített változatát tanulmányozhatja itt az olvasó. Érdekes, hogy alig van eltérés a három ország eredményei között. (Természetesen a vizsgálat hatóköre és a megkérdezettek száma alapján)

Az adott keretek között főként a tanulmányi programokban – Erasmus-részvevők, diákok szerepelnek a felmérésben, s kevés a munkavállalásra vonatkozó híradás. Pedig ez a téma áll ma előtérben. Nagyon fontos megerősítés, hogy a fiatalok egyöntetűen elkötelezett pro-Európa gondolkodásúak. Éveken keresztül ezt tapasztaltam nemzetközi programjaink résztvevői körében is. De fel kell csak szállni egy fapados repülőgépre és látni lehet az átlagéletkort. Fiatalok indulnak – bármilyen céllal – Európa országai felé nap mint nap és ez napi rutin jelenség.

Az egyik nagyon fontos eredmény, hogy a válaszadók ugyan tisztában vannak az európai állampolgárság tényével, de kevés erről a tudásuk és még kevésbé fordul elő, hogy gyakorolják is

az jogaikat és kötelességüket. Ez is megerősítés, hogy a MyEU projekt nem hiábavaló. Visszatérő jelenség a „mi okozott gondot” kérdésre a nyelvtudás. Sajnos tudjuk, hogy a magyarok nem túl jól állnak ebben a kérdésben. Az on-line kérdőívet sok volt diákunk is kitöltötte, köszönet nekik az érdeklődésért és aktivitásért.

A vizsgálat alapján készül el az a négy nyelvű, Lengyelországban működő portál, amely aktív segítséget szeretne majd adni az érdeklődő fiataloknak és felnőtteknek. Reméljük egyre több érdeklődővel tudunk a honlapon keresztül is kommunikálni, megismerkedni.

Szigeti Tóth János

Partnerek

Alternatív Oktatási Kezdeményezések Alapítványa, Bielsko Biala Lengyelország www.fundacjaie.eu

Szociális Szövetkezet, Ancona

Cooperativa Sociale COOSS Marche, Ancona, Olaszország
<http://www.cooss.it/en/>

Magyar Népfőiskolai Társaság Magyarország www.nepfoiskola.hu

1. FELMÉRÉS LEÍRÁSA

A nyitott on-line felmérés három hónapig tartott, 2018 március közepétől 2018 júniusáig. A célok eléréséhez egy webs felmérési megoldást választottak (SURVEYMONKEY), négy különböző nyelvű változatban: angol, olasz, lengyel és magyar.

¹ Az itt megjelenő rövid változat szerkesztője: Szigeti Tóth János
Szerkesztők: Romina Boraso, Lorenza Lupini, Agnieszka Dadak, Tom Hunter

©2018: Fundacja Alternatywnych Inicjatyw Edukacyjnych (PL), Cooperativa Sociale COOSSMARCHEON LUSSCPA (IT), Magyar Népfőiskolai Társaság (HU) Ez a jelentés a „MyEU.aktív állampolgárportálja” programon belül fejlesztették, amely 2018 januárjától 2019 júniusáig valósult meg, az Európai Unió Jogok, Egyenlőbánásmód és Állampolgárságról szóló programja társfinanszírozásában (2014-2020)

A kiadvány tartalma szerkesztők kizárólagos felelőssége és semmiképpen sem tükrözi az Európai Bizottság álláspontját.

Mindegyik verzióknak volt egy konkrét "url/linkje", és az eredményeket négy különböző fájlban gyűjtötték, amelyeket folyamatosan figyelemmel kísérték.

A felmérés átfogta project és a kérdőív vonatkozó témaköröket. (bevezetés, konszenzus, személyes adatok, E Portálok, EU polgárság, mobilitás és, jegyzet). A kötelezően ajánlott válaszokat minden egyes résznél csillag jelezte.

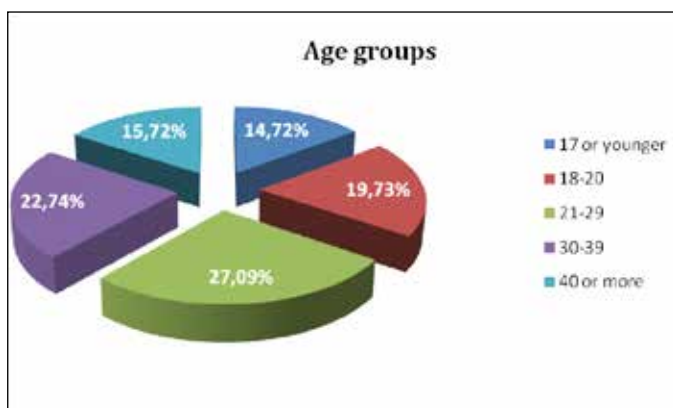
A kérdőív végén a válaszolók jelezhetik a kérdőív eredményei megismerésének az igényét és a részszérvétel szándékát az Országos Ifjúsági Fórumokon. A nyílt online felmérés apartnerek weboldalain közzétett link volt valamint a Facebook oldalak, és minden partnere megosztotta a meghívásokat, és hálózataik révén támogatták a felmérést (levelezési lista, hírlevél, weboldal, Facebook oldal, információs pontok stb.)

2. FELMÉRÉSI EREDMÉNYEK

2.1 ÁLTALÁNOS BEVEZETŐ EREDMÉNYEK

A felmérés során **összesen 326 kérdőívet** gyűjtöttünk össze. Pontosabban, a teljes szám tartalmazza a négy különböző ország által összegyűjtött eredményeket mind a partnerek, mind „más” országok vonatkozásában. 100 lengyel kérdőív, 115 magyar kérdőív, 100 olasz kérdőív és 11 angol kérdőív került kitérésre.

A válaszadók **10 különböző országból** érkeztek, mind az EU-n belül, mind azon kívül: Lengyelország, Olaszország, Magyarország, Franciaország, Spanyolország, Szlovénia, Grúzia, Örményország, Szlovákia és Románia.

A kutatás több uniós polgár korcsoportot érintett, összesen: **14,72% 17 éves vagy fiatalabb; 69,57% 18-39 éves, 15,72% felnőtt -40 vagy idősebb.**

197 nő (55,55%) és 102 férfi (45,45%). A felmérésben résztvevő állampolgárok: 41,47% diák, 51,51% munkavállaló, 2,01% munkanélküli és 5,02% NEETs (Sem az oktatásban, sem a foglalkoztatásban vagy képzésben nem vesznek részt).

A megkérdezettek különböző **oktatási háttérűek**: 2,34% alapfokú, 28,76% középiskola, 17,73% felső középiskola, 32,11% felsőoktatási fokozat, 14,38% diplomás tanulmányok és 4,68% egyéb.

A következő részek a nemzeti felmérés eredményeit elemzik, a legértékesebb válaszokra és a legfontosabb számadatokra összpontosítva.

2.2 NEMZETI EREDMÉNYEK

2.2.1 LENGYELORSZÁG

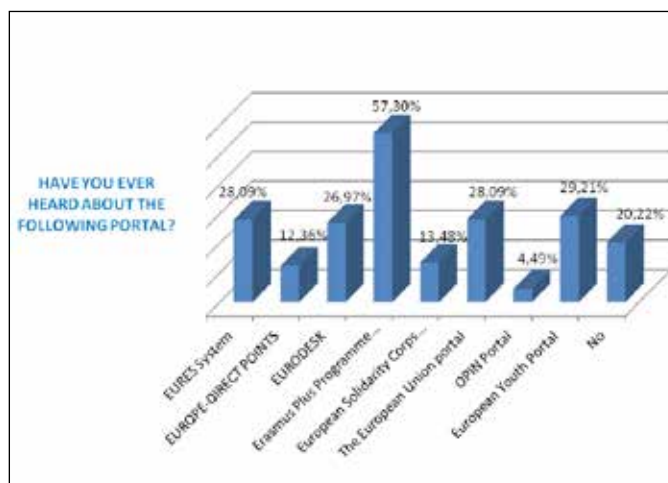
A lengyel felmérés **összesen 100 kérdőívet** gyűjtött össze. Anyi on-line kutatásban résztvevő állampolgárok többsége **fiatal felnőtt** 18-39 éves (83,52%) volt, ezt követték a *fiatalok* -17 éves vagy annál fiatalabb (12,09%) és a *felnőttek* (4,40%). **Több volt a nő** (58,24%), mint a férfi (41,76%).

A legtöbb volt a **diák** (62,63%), főleg a **középiskolából** (45,05%), míg jelentős részük **munkavállaló volt** (35,16%), különösen a **magánszektorban alkalmazottak** (9,89%). Csak kis rész volt ún. NEETS (2,20%).

A legtöbb válaszadó meghíváson keresztül értesült a project felmérésről (35,96%), egyéb forrásokból (29,21%) egy barát vagy ismerős meghívása (21,35%) volt.

ISMERETEK az uniós portálokról

Az EU-oldalak ismerete tekintetében a legtöbb válaszadó nyilatkozott úgy, hogy már ismerte az **Erasmus Plusz Programportált** (57,30%). A legelterjedtebb portálok az Európai Ifjúsági Portál (29,21%), az Európai Unió portálja, az EURES portal (28,09%), az EURODESK portal (19,78%), az Európai Szolidaritási hadtestportál (13,48%), a DIRECT portál (12,36%) és az OPIN portál (4,49%). A válaszadók összesen 20,22%-a soha nem hallott ilyen portálokról.

A legtöbb 18-39 éves (35,29%) válaszadó **már használta legalább egyszer az Erasmus Plusz programportálját.** Az Európai Unió portál és az EURODESK portál esetében az arány 17,65% volt. A megkérdezettek fele kijelentette, hogy soha nem használták a kérdőív 10. oldalán felsorolt kilenc portál *egyikét sem* (50%). A portálok használatának leggyakoribb oka az információ keresés volt (36,92%).

A lengyel válaszadók többsége kijelentette, hogy az internetet az Európai Unió jogaira vonatkozó információk ellenőrzésének egyik főforrásaként használták. Az említett internetes források: ngo.pl, Helsinki Human Rights Foundation weboldal, fundusze.gov.pl, Wikipedia.

AZ EU ÁLLAMPOLGÁRI JOGOK

A válaszadók egyetértettek abban, hogy „az **unióspolgárság** nem üres fogalom, hanem **konkrét státusz, amelyhez számos jogot csatoltak**” (teljes mértékben egyetért 28,21%,

egyétért 43,59% részben egyétért 24,36%). Aválaszadók 32,05%-a azonban nem tudta, hogy az uniós polgárok jogait formálisan szabályozták. A **78,21%** válaszadó tudatában van, hogy az európai állampolgárságból jogok erednek (köztük a túlnyomó többség, a megkérdezettek 95%-a 18-39 éves).

Konkrétan:

- a szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jog az EU-n belül, és az állampolgárság alapján hátrányos megkülönböztetés tilalma: ezzel a 93,75%-uk tisztában van.
- külföldön történő mozgása során jogosult az egészségügyi ellátásra, az EU-n belül: a 92,50%-uk ennek tudatában van.
- A külföldi tanulmányok megszerzésének joga bármely EU-országban ugyanolyan feltételekkel, mint az adott ország állampolgárai: a 86,25%-a tudatában van.
- Jobb, olcsóbb mobiltelefon hívások, amikor az EU-n belül mozognak: a 82,50% tudatában van.
- A társadalombiztosításhoz való hozzáférés joga az EU-n belüli mozgás során: a 77,50%-a tudatában van.
- A képviselő nélküli uniós polgárok konzuli védelemhez való joga: a 75%-uk tudatában van.

A **politikai életben részvételt** illetően a válaszadók **77,50%** a tudatában van annak, hogy mind az uniós országban, mind a helyi és európai választásokon szavazati joggal és jelöltként részt vehetnek, ugyanolyan feltételekkel, min az adott ország állampolgárai. Ráadásul a **77,50%** válaszadók **tudatában vannak annak, hogy befolyásolhatják a európai politika alakítását** azáltal, hogy az Európai Parlamentet felszólítják személyes igények vagy sérelmek vagy közérdekű ügyek kezelésére. A megkérdezettek többsége **tisztában van azzal is, hogy panaszt tehet az európai ombudsmanhoz** az EU intézménye vagy szerve által elkövetett kötelességszegés esetén (**78,75%**), és **hogy joguk van, hogy kérésükre az EU intézményei és tanácsadó testületei közvetlenül, és jogosultak választ adjanak az EU 24 hivatalos nyelvén (76,25%)**. Azonban **38,75%-uk nem ismeri az európai fogyasztóvédelem szabályait** és fogyasztóvédelmi viták rendezési kötelezettségét. (61,25%-uk tisztában van ezzel). A **23,75% kijelenti, hogy nem ismeri a személyes adatok védelmének az európai kereteit** (76,25% pedig kijelenti, hogy tisztában van ezekkel a keretekkel).

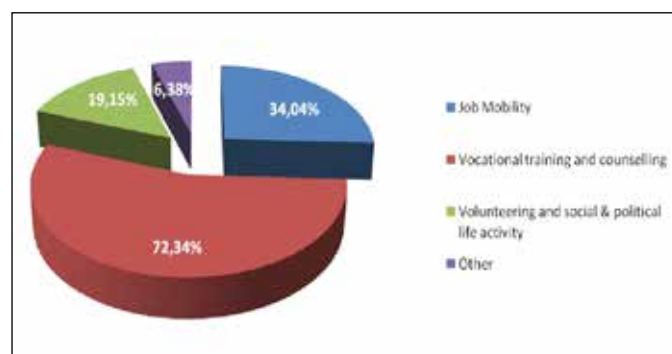
Végül a **válaszadók 48,10%-a soha nem gyakorolta a fent említett jogokat**. A megkérdezettek többsége kijelentette, hogy külföldön tanul, szabadon mozog és tartózkodik az EU-n belül. Néhány válaszadó gyakorolta a fogadó országban a társadalombiztosítás igénybevételének jogát, valamint olcsóbb telefonhívásokat is. Egyéb említett jogok is voltak: az egészségügyi ellátás, a személyes adatok védelme és a külföldi szavazás (a fogadó országban).

A legfontosabb, az uniós polgárok külföldi tartózkodása során a jogok gyakorlásának elősegítésére javasolt eszközök: idegen nyelvek ismerete, online útmutató/internetes portál,-beleértve az alapvető információkat is. Továbbá: a jogi aktusok böngésző szűrőinek az életkorra, az iskolázottsági szintre, a preferenciák kritériumaihoz való igazítása; mobilalkalmazás, amely a legfontosabb adatokat, címeiket, gyakran feltett kérdéseket tartalmazza; sablonok, formanyomtatványok a jogok kinyilvánítására, jelentésére és megvalósítására utaltak, továbbá az információk nagyobb nyilvánossága került említésre.

MOBILITÁSI TAPASZTALATOK

A **66,67%-ban** a válaszadók **arról számoltak be, hogy rendelkeznek mobilitási tapasztalattal**. Közelebről, **18-39** válaszadók **68,33%-a** (legtöbbjük részt vet egy oktatási-szakképzési és tanácsadási típusú mobilitásban). A válaszadók többségének mobilitási tapasztalatai **legfeljebb három hónapig tartottak (40%)**, és a megtapasztalt mobilitástípusai a következők voltak:

- Munkaerő-mobilitás (34,04%)
- Szakképzés-tanácsadás (72,34%)
- Önkéntesség, társadalmi és politikai élet (19,15%)
- Egyéb említésre kerülő típusok: Külföldi szakmai gyakorlatok, külföldi utazások, ifjúsági csereprogramok az Erasmus+ program keretében.

A mobilitási tapasztalatokat az **Iskolák (42,22%)**, a **nem kormányzati/harmadik szektorbeli szervezetek (24,44%)**, az **egyetemek (13,33%)**, fiatalok (6,67%), vállalatok (4,44%) és végül oktatási központok (2,22%) támogatták. A mobilitási tapasztalatok többségét **EU-források finanszírozták (82,61%)**, ezt követi a **Magánpénzalapok** forrás (13,04%). Egyik válaszadó sem nyilatkozott arról, hogy a mobilitást nemzeti alapok társ-finanszírozták volna.

A válaszadók a mobilitás megszervezésére főként a következő helyeken kaptak tájékoztatást: az iskolában (46,67%) vagy az egyetemen (13,33%). Mások az interneten vagy szájról szájra híradással, vagy ybarátaik, vagy szülők (mindkettő 11,11%-kal) és az Eurodesk-nél (6,67%) találtak információt, vállalatok és közhivatalok nyújtottak tájékoztatást (2,22%).

A fiatalok által a mobilitás megkezdése előtt összegyűjtött legfontosabb információk: a mobilitás során megvalósítandó tevékenységek; beleértve az utazást, a szállásokat és az életkörülményeket; a fogadó országról és kultúrájáról; a fogadóországban használt nyelv elsajátítása; az alkalmazandó szabályok, formák, biztosítások, jogok és dokumentáció, és végül, de nem utolsó sorban – a turisztikai információk.

A mobilitással rendelkező válaszadóknak mindössze 38,64%-a nyilatkozott arról, hogy támogatást kapott a mobilitás tervezése során. A támogatást első sorban a szervezők-küldő szervezetek/ intézmények vagy mobilitási koordinátorok, kollégák és tanárok adták.

A **mobilitási válaszadók (97,06%)** – a profitált a mobilitási tapasztalattól, különösen a kompetenciafejlesztés terén új készségek és ismeretek elsajátításában; a nyelv elsajátításában új kapcsolatok létrehozásában; az interkulturális tudásban és általában a látószögük kiszélesítésében és az önbizalom növelésében.

Csak **19,05%-nak volt nehézsége** a mobilitás során, főként a kulturális különbségek, az idegennyelvi kommunikációs

problémák, az integrálódás problémái miatt, illetve a helyi bürokráciával és a tartózkodási helyen történt néhány félreértés miatt.

Végül a felmérés összegyűjtötte azokat a **legfontosabb javaslatokat amelyek az uniós polgárok jogaival és az EU-mobilitással kapcsolatosak, s amelyek a fiatalok tudatosságának előmozdítását szolgáló eszközökre vonatkoznak.** Az alapvető javaslat információt és a tudatosságot biztosítani az iskolákban és az egyetemeken (62,12%), a témával foglalkozó weboldalakon (60,61%) és az erre szánt Facebook profilokon (59,09%). Ezt követi a TV reklámok (43,94%), az ifjúsági központok információi (40,91%), az újságcikkeken keresztül tájékoztatás (25,76%), a nem kormányzati szervezetek meghívói (24,24%), az erre kijelölt info-pontok (19,70%) és hírlevelek (18,18%), illetve a barátok és ismerősök meghívásai (16,67%).

2.2.2 OLASZORSZÁG

Az olasz felmérés **összesen 100 kérdőívet** gyűjtött össze. A nyílt on-line kutatásban résztvevő állampolgárok többsége **fiatal felnőtt** 18-39 éves (51,61%), majd a *fiatalok* 17 éves vagy fiatalabb (35,48%) és *felnőttek* (12,90%). Többségük **nő** (72,04%), a férfiak aránya (27,96%).

Az EU-oldalak, tekintetében a legtöbb válaszadó nyilatkozott úgy, hogy már ismerte az **Erasmus Plus Programportált (68,13%)** majd ezáltal **Európai Unió portált (31,87%), az Európai Szolidaritási Hadtest (24,18%), a Európai Ifjúsági Portált** és az **EURODESK-t (19,78%),** valamint az **EU-RES-rendszert (18,68%).** A válaszadóknak összesen 20,88%-a soha nem hallott ilyen portálról.

A válaszadók többsége legalább egyszer használta az **Erasmus Plusprogram portal (34,09%),** ezt követően az Európai Unió portal **(9,09%).** Azonban a többség soha nem használta ezeket a portálokat **(61,36%).** A portálok használatának leggyakoribb oka az információ keresés volt **(34,09%).**

Az olasz válaszadók fele kijelentette, hogy az internetet az Európai Unió jogaira vonatkozó információk ellenőrzésének fő forrásaként használták.

AZ EU ÁLLAMPOLGÁRI JOGOK

A válaszadók egyetértettek abban, hogy „az **unióspolgárság** nem üres fogalom, hanem **konkrét státusz, amelyhez számos jogot csatoltak**” (teljes mértékben egyetért ezzel 22,08%, egyetért 50,65% és részben egyetért 15,58%). 0% nem tudta, hogy az uniós polgárok jogai formálisan is szabályozottak, és csak a 39,74% (18-39 közötti) ismeri az európai állampolgárságból eredő jogokat (a válaszadók 30,77%)

Pontosabban:

- A külföldi egészségügyi ellátáshoz való jog az EU-n belüli mozgás közben: a 83,54%-uk tudatában van.
- Jog a külföldön történő tanulmányozáshoz bármely EU-országban ugyanolyan feltételekkel, mint az adott ország állampolgárai: ezzel a 79,75%-uk tisztában van.
- Az EU -n belüli szabadmozgáshoz és tartózkodáshoz való jog, és állampolgársága alapján hátrányos megkülönböztetés tilalma: a 75%-uk tudatában van.
- A társadalombiztosításhoz való hozzáférés joga az EU-n belüli mozgás közben: a 64,56%-a tudatában van.
- Az EU-n belüli olcsóbb mobiltelefon-hívásokra való jogosultság: a 44,30%-uk tudatában van.

- A képviselő nélküli uniós polgárok konzuli védelemhez való joga: erről a 41,77% tudomása van.

A megkérdezettek **54,43%-a tudatában van annak,** hogy befolyásolhatja az európai politika alakítását azáltal, hogy az Európai Parlamenthez címezheti személyes igényeit, vagy közügyekbe a sérelmei kezelését.

A tudatosság meglehetősen alacsony, a polgárok többsége **nem biztosabban (67,09%),** hogy panaszt tehet az **európai ombudsmanhoz** és uniós intézményhez, vagy szervhez fordulhat (annak helytelen magatartása miatt) továbbá, hogy megkereséseikre az intézményeknek **az EU 24 hivatalos nyelvén (55,70%) válaszolniuk kell.** A **69,62% nem ismeri az európai fogyasztóvédelmi szabályokat** és a fogyasztói jogviták rendezését. Hasonlóképpen az **59,49%-uk nem ismeri a személyes adatok védelmének európai kereteit.**

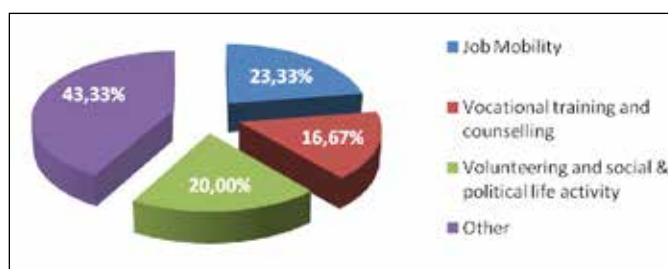
Végül a válaszadók 58,23%-a sohanem gyakorolta a fentemlített jogokat, a legtöbben azt állították, hogy olcsóbb mobiltelefon hívásokra volt szükségük.

Az uniós polgárok külföldi tartózkodása során szükséges segítség javasolt legfontosabb eszközei a következők: **ezt célzó weblap/alkalmazás/portál, helpdeskonline, online információ térképek és erre rendszeresített tiskolai események/feladatok.**

MOBILITÁSI TAPASZTALATOK

A válaszadók majdnem fele (48,10%) kijelentette, hogy **van mobilítási tapasztalataik,** különösen a **18-39 korosztály, (53,85%).** A mobilítási tapasztalatszerzés leginkább **három hónapig tartott (52%), a következő megoszlás szerint:** Munkaerő-mobilitás (23,33%)

- Szakképzés és tanácsadás (16,67%)
- Önkéntesség és társadalmi-politikai élet (20%)
- Egyéb mint: Erasmus tapasztalat, tanulmányi látogatás, munkatapasztalat

A mobilítási tapasztalatok megszerzését a következő intézmények támogatták: **a ziskolák (43,33%), az egyetemek (16,67%), a nem kormányzati/harmadik szektorbeli szervezetek (10%), a vállalatok (6,67%) magán kezdeményezések (mintegy 5%).** A legtöbb mobilítási tapasztalatszerzést **EU-forrásból (43,33%)** finanszírozták, a **privátforrások (mintegy 40%),** csak kisebb részben részesednek, míg a nemzeti alapok (10%)-ban.

A válaszadók a mobilitással kapcsolatos információkat legtöbben az iskolákban szerezték meg (43,33%) az egyetemen (20%) mások Interneten (10%), a cégeknél (6,67%) vagy szájról szájra terjedő információk keresztül (6,67%). A mobilitás megkezdése előtt a fiatalok által összegyűjtött három fő információ faja a következő: **követelmények/dokumentációt, tevékenységek és helyszínt igényel.**

A válaszadók csaknem fele (48,15%) támogatást kért a mobilitásuk megtervezése előtt, főként iskoláktól, az egyetemektől és a fogadó szervezetektől.

A **(mobilitási válaszadók 95%-a)** profitált a mobilitási tapasztalatokból, különösen új készségek, mint például anyelv és az interkulturális ismeretek gyarapítása terén. Csak **25%-uk tapasztalt nehézségeket** a nyelvi és beilleszkedési kérdések kapcsán.

Végül a felmérés összegyűjtötte azokat a **legfontosabb javaslatokat, amelyek olyan eszközöket tartalmaznak, amelyeket fel kell használni a fiatalok figyelmének felkeltésére az uniós polgárok jogaival és az EU mobilitásával kapcsolatban.** Az alapvető javaslat az **információ és tudatosság biztosítása és növelése az iskolában/egyetemen (83,5%), a témával foglalkozó weboldalakon (72,88%), TV reklámmal (54,24%), ifjúsági központok szolgáltatásaival (52,54%), erre rendszeresített Facebook o rajongói oldalak (49,15%) és más infopontok segítségével (33,90%).**

2.2.3 MAGYARORSZÁG

A magyar felmérés **összesen 115 kérdőívet** gyűjtött össze. A nyílt-online kutatásban résztvevő állampolgárok többsége **fiatal felnőtt** 18-39 éves volt (75,96%) őket a **40 év feletti**ek követték (24,04%). A magyar felmérésben résztvevők közül egyik sem volt 17 éves, vagy fiatalabb. Több **nő** válaszolt a felmérésre (68,27%), mint **férfi** (31,73%).

Közülük a többség **munkavállaló** (68,28%), különösen a **magánszektorbeli** alkalmazottak (18,27%). A **diákok** 19,22%-t képviselték a válaszadók között (főleg **egyetemi hallgatók**) és a megkérdezettek csak kis része volt munkanélküli (1,92%). A válaszadók meglehetősen jelentős száma állította azt, hogy a megkérdezéskor nem volt **sem munkában, sem foglalkoztatásban** (10,58%).

Az **oktatási szint** a felmérésben résztvevők körében nagyon **magas** volt (középiskola 16,38%, felsőoktatás 60,58%), többségük közvetlen meghívást kapott a MyEU felmérésre (60,58%).

TUDATOSSÁG AZ EU PORTÁLOKRÓL

Az erre válaszoló 85 válasz adóból a legtöbb úgy nyilatkozott, hogy már ismerte az **Erasmus Plus Programportált** (57,65%), ezt követi: az **Európai Unióportál** (31,76%), az **Európai Ifjúsági portál** (18,82%), Az EURES rendszer (12,94%), EURO-DESK (9,41%). A magyar válaszadók egyike sem mondta, hogy ne hallott volna ezekről a portálokról.

A 85 válaszadó közül 48,25% az mondta, hogy használta már az **Erasmus Plusprogram portál** legalább egyszer. Kisebbség (44,71%) kijelentette, hogy használta az **Európai Unió portálját** legalább egyszer, majd az **Európai Ifjúsági portált** (22,35%), és az **EURES-rendszert** (20%). A válaszadók viszonylag kis száma azt állította, hogy soha nem használták ezeket a portálokat (22,35%). A portálok használatának leggyakoribb oka az információ keresés volt (76,19%).

A Magyar felmérés legtöbb válaszadója szerint az internetet fő forrásként használják fel az Európai Unió jogokra vonatkozó információk ellenőrzésére.

ISMERETEK AZ UNIÓS POLGÁRSÁGGAL JÁRÓ JOGOKRÓL

A legtöbb válaszadó egyetértett abban, hogy „**az uniós polgárság nem együres fogalom, hanem egy konkrét állapot, amelyhez számos jog kapcsolódik**” (Teljesen egyetértett 42,68%, egyetértett 35,37% elfogadta és részben egyetértett 14,63%). A megkérdezettek több mint fele (62,2%) kijelentette, hogy tudják, hogy az uniós polgárok jogait formálisan is szabályozták

és 54,88% azt állította, hogy **tudatában van az európai állampolgárságból eredő jogokkal.** Pontosabban:

- A külföldi egészségügyi ellátás igénybevétele az EU-n belüli utazás közben: 91,46%-nak tudomása van.
- A külföldi tanulmányok megszerzésének joga bármely EU-országban ugyanolyan feltételekkel, mint az adott ország állampolgárai: 86,59%-uk tisztában van ezzel.
- Az EU-n belüli szabadmozgáshoz és tartózkodáshoz való jog, és az állampolgárság alapján történő megkülönböztetés tilalma: 96,34%-nak tudomása van.
- A társadalombiztosításhoz való hozzáférés joga az EU-n belül tartózkodás során: 81,45% tudatában van.
- Az olcsóbb mobiltelefon hívások lehetősége az EU-ban történő mozgáskor: 79,27% tudatában van.
- A képviselő nélküli uniós polgárok konzuli védelemhez való joga: 57,32% tudatában van.

A szavazati jogok tekintetében a Magyar felmérésben résztvevők 59,76%-a nyilatkozott arról, hogy tudatában van a helyi és európai választásokon való szavazati joguknak, ha más uniós országokba néznek. Több mint kétharmad (69,51%) azt állította, hogy tudatában vannak, hogy **befolyásolhatják az európai politika alakítását** azáltal, hogy **felszólítják** az Európai Parlamentet a személyes szükséglet vagy sérelem orvoslására vagy egy közérdekű kérdésre vonatkozóan.

A válaszadók nagy hányada (67,07%) azt állította, hogy tudatában van **panasztételi** jogával az **európai ombudsmanhoz** az uniós intézmények vagy szervek hibás magatartásával kapcsolatban, és **több mint a felük** (54,88%) azt állította, hogy tudatában vannak, hogy az **uniósintézmények** és tanácsadó testületeknek **válaszadási kötelezettségük van az EU 24 hivatalos nyelvén.** A válaszadók többsége (59,76%) **nem volt** tisztában az **európai fogyasztóvédelmi szabályok kereteivel és a fogyasztóviták rendezésével kapcsolatban.**

Azonban 58,54% **nyilatkozott arról, hogy tudatában van európai személyes adatok védelmekeretrendszerével.** Végül a válaszadók 45,12%-a soha nem használta a fent említett jogokat.

Az uniós polgárok külföldi tartózkodása során szükséges segítőeszközök a következők: **erre szolgáló weboldalak, mobilalkalmazások, erre szolgáló tanfolyamok, on-line csoportok és órák az iskolában.**

MOBILITÁSI TAPASZTALATOK

A válaszadók többsége (74,39%) kijelentette, hogy rendelkezik **mobilitási tapasztalatokkal.** Legfeljebb **három hónap** (30,77%) és **három és hat hónap** (30,77%) volt a leggyakoribb válasz arra a kérdésre, hogy a mobilitás mennyi ideig tartott. A mobilitási válaszadók típusai:

- Munkaerő-mobilitás (25%)
- Szakképzés és tanácsadás (38,46%)
- Önkéntesség, társadalmi és politikai élet (25%)
- Egyéb, mint például: Erasmus tapasztalat, tanulmányi látogatás, munkatapasztalat (28,85%)

A mobilitási tapasztalatszerzést támogató intézmények: **Egyetemek** (26,92%), nem kormányzati/harmadik szektorbeli szervezetek (23,08%), **iskolák** (21,15%), vállalatok (5,77%) és fiatalok saját kezdeményezései (9,62%). A nagy többség mobilitásának **finanszírozása EU-alapokból történt** (72,55%). **magánalapokból** 15,96% és csak egy kisebb rész származott nemzeti forrásokból (10%).

A legtöbb válaszadó a mobilitásról a következő forrásokból kapott tájékoztatást: az internetről (36,54%). Kevesebb válaszadó kapott információt az egyetemektől (15,38%), iskoláikból (11,54%), szájról szájra terjedő információ át (9,62%), oktatási intézményekből vagy központokból (9,62%). A fiatalok által a mobilitás megkezdése előtt összegyűjtött három fő információ faja: apenzükés a pénzügyi feltételek, és jogaik a fogadóországban.

A megkérdezettek csaknem fele (47,06%) támogatást kért a mobilitásuk megtervezéséért, főként egyetemüktől és különösen Erasmus-koordinátorokon keresztül.

Szinte mindegyik (97,96%) résztvevő hasznosnak találta a mobilitást: a nyelvtanulást és a kulturális cserét sorolták a legfontosabb előnyökközé. A válaszadók harminc százaléka említette a mobilitási **nehézségeit**, különösen az idegen nyelven történő kommunikáció és a kulturális beilleszkedés kérdései terén.

Végül a felmérés összegyűjtötte azokat a **legfontosabb javaslatokat, amelyek az uniós polgárok jogaival és az EU mobilitásával kapcsolatos tudatosság előmozdítására szolgáló eszközökre vonatkoznak**. Az alapvető javaslat az **információ és a tudatosság növelése, elősegítése** egy erre szolgáló internetes portálon (73,61%), hasonló Facebook oldalakon (61,11%), iskolákban és az egyetemeken (59,72%), televíziós reklámokon keresztül (36,11%), ifjúsági központok szolgáltatásaiban (33,33%) és médiacikkek által (30,56%).

3. GLOBÁLIS ELEMZÉS

A bevezetőben leírtak szerint a felmérés **összesen 326 kérdőívet gyűjtöttbe 10 különböző országból** Európán belül és kívül. A nemzeti elemzést követően e szakasz célja, hogy bemutassa a kérdőívek általános elemzését, és általános képet nyújtson. A nyílt on-line kutatásokban résztvevő polgárok többsége **fiatal felnőtt** 18-39 éves. **Több nő** válaszolt a felmérésre, mint férfi. Többségük **diák**, főleg a **középiskolából** és a **munkások**, különösen a **harmadik ágazat** alkalmazottaiból, és jelentős részt képviselnek az ún. NEETS csoporthoz tartozók (se nem tanul se nem foglalkoztatott)

Tudatosság az EU Portálokról

Az EU portálok ismertsége tekintetében a legnépszerűbb portal az Erasmus Plus programportál, más jól ismert portálok: az

Európai Ifjúsági Portál, az EURODESK Portál és az Európai Unió portálja. A megkérdezettek 20%-a soha nem hallott ezekről a portálokról.

A 18-39 éves (körülbelül 40%) válaszadók közel fele legalább egyszer használta az Erasmus Plus programportált, majd az Európai Ifjúsági Portált, az Európai Unió portálját és az EURODESK portált. A megkérdezettek fele kijelentette, hogy soha nem használták a kérdőívben (Q.10-ben) említett kilenc portal egyikét sem. A portálok használatának egyébként a leggyakoribb oka az információkeresés. A válaszadók többség ekijelentette, hogy az internetet az Európai Unió jogokra vonatkozó információk ellenőrzésének fő forrásaként használta.

AZ EU ÁLLAMPOLGÁRI JOGOKKAL KAPCSOLATOS TUDATOSSÁG

A válaszadók egyetértettek abban, hogy „az uniós polgárság nem üres fogalom, hanem konkrét státusz, amelyhez számos jogot csatoltak”. Az 50%-uk azonban nem tudta, hogy az uniós polgárok jogait formálisan szabályozták, de tisztában vannak az európa állampolgársággal (többek között a 18 és 39 év közötti válaszadók). Kifejezetten:

- A szabadmozgáshoz és tartózkodáshoz való jog a zEU-n belül, és az állampolgársága miatti hátrányos megkülönböztetés tilalma: a 91%-uk tudatában van.
- Az EU-ban történő mozgáskor az egészségügyi ellátás igénybevételének joga: a 89%-uk tudatában van.
- A külföldi tanulmányok megszerzésének joga bármely EU-országban ugyanolyan feltételekkel, mint az adott ország állampolgárai: a 82,61%-a tudatában van.
- Jobb az olcsóbb mobiltelefonhívásokhoz az EU-n belüli mozgáskor: a 68%-uk tudatában van.
- A szociális biztonsághoz való hozzáférés joga az EU-n belüli mozgás során: a 72%-uk tudatában van.
- A képviselő nélküli uniós polgárok konzuli védelemhez való joga: a 65,74-nak tudomása van.

Az EU politikai életében való részvétel tekintetében:

- A válaszadók 72,58%-a tudatában van annak, hogy befolyásolhatják az európai politikát az által, hogy az Európai Parlamenthez fordulnak, személyes vagy egyéni igényekhez igazodó, vagy közérdekű kérdések kapcsán.

- A válaszadók 71,70%-a tisztában van azzal a lehetőséggel, hogy közvetlenül kapcsolatba léphetnek az uniós intézményekkel és a tanácsadó testületekkel, és azok válaszolhatnak nekik az EU 24 hivatalos nyelvén.
- 61,72% nem ismeri az európai fogyasztóvédelmi szabályokat és a fogyasztóviták rendezését.
- 53,39% kijelenti, hogy nem ismeri a személyes adatok védelmének európai kereteit.
- A válaszadók 50%-a soha nem gyakorolta a fent említett jogokat.

Az uniós polgárok külföldi tartózkodása során a javasolt legfontosabb eszközök az alábbiak: idegen nyelvek ismerete; megfelelő honlapok/ alkalmazások/ portálok; helpdeskonline; online térképek és felhasználói útmutatók a tájékoztatáshoz; témabárázó események; sablonok, formanyomtatványok amelyek elősegítik az állampolgári jogok kinyilvánításának, megvalósításának nagyobb nyilvánosságát.

MOBILITÁSI TAPASZTALATOK

A válaszadók kétharmada (66,73%) arról számolt be, hogy mobilitási tapasztalattal rendelkezik, különösen a 18-39 éves válaszadók 76,24%-a. A válaszadók többségének mobilitási tapasztalatai legfeljebb három hónapig tartottak (kb.40%) és a tapasztalt mobilitásfajtája:

- Munkaerő mobilitás (25,59%)
- Szakképzés tanácsadás (40,11%)
- Önkéntesség, társadalmi és politikai élet (31,03%)
- Egyéb említésre kerülő típusok: Külföldi szakmai gyakorlatok, külföldi utazások, ifjúsági csereprogramok az Erasmus+ program keretében, tanulmányi látogatás.

A mobilitást támogatók: az iskolák (31,67%), a nem kormányzati/ harmadik szektorbeli szervezetek (29,38%), az egyetemek (19,23%), a vállalatok (mintegy 9%) és a fiatalok magánkezdményezései (mintegy 7%). A mobilitások legnagyobb

részét az uniós források (69,62%) fedezték, a magánalapok (23%)-ban finanszírozták.

Információk a mobilitással kapcsolatban: az iskolákban (33,84%) vagy az egyetemen (22,17%), az interneten (19,41%) vagy sajtóról sajtóra terjedő információk és a szülők információi (11,85%) a vállalatok (9,61%) által szerezték be.

A mobilitás megkezdése előtt összegyűjtött legfontosabb információk a mobilitás során megvalósítandó tevékenységekre vonatkoznak; utazás, szállás és életkörülmények; a fogadóországról és kultúrájáról; a fogadóországban használt nyelv elsajátítása; az alkalmazandó szabályokat, a formákat, a biztosításokat, a pénzügyi vonatkozásokat, a jogokat és a dokumentációt, és végül, de nem utolsósorban a turisztikai információkat. A mobilitásban résztvevő válaszadók mindössze 48,46%-a nyilatkozott arról, hogy támogatást kapott a mobilitás tervezése során. A támogatás elsősorban a szervezőktől - küldőszervezetektől/ intézményektől származott.

A mobilitási válaszadók szinte mindegyike (97,50%) hasznosnak érezte a mobilitást, különösen a kompetenciafejlesztés terén – újkészségek és ismeretek elsajátításában; a nyelv elsajátításában; új kapcsolatok létrehozásában; az interkulturális tudás – és általában a látószög szélesítése és az önbizalom növelése terén.

Csak 18,51%-uknak volt nehézsége a mobilitás során, főként a kulturális különbségekkel, az idegennyelveken történő kommunikációval kapcsolatos problémákkal, a beilleszkedés problémákkal, a helyi bürokráciával és a tartózkodási hely néhány félreértésével.

Végül a felmérés összegyűjtötte azokat a legfontosabb javaslatokat, amelyek az uniós polgárok jogaival és az EU mobilitásával kapcsolatos fiatalok tudatosságának előmozdítására szolgáló eszközökre vonatkoznak. Az alapvető javaslat az iskolai/ egyetemi (68,44%) feldolgozás, a megfelelő weboldalak (69,63%) és a hasonló Facebook-profilok (59,94%), az ifjúsági központok szolgáltatásai (45,98%) és a televíziós hirdetések (40,71%).

MARÓTI ANDOR*

Nemzeti egység, nemzeti kultúra

Politikai vitáinkban gyakran elhangzik az intellem: meg kell őriznünk „homogén nemzeti identitásunkat”. Az idegen szavakkal kifejezett óhaj feltételezi, hogy a nemzetünkkel azonosuló gondolkodás egysége eddig is megvolt, csak a tömegesen érkező – és letelepülést kérő – idegenek veszélyeztetik. Olyannyira, hogy áradatuk ma már nemzeti létünket is veszélyezteti, ezért távol kell tartani őket minden lehetséges erővel. Az ilyen véleményt megfogalmazók önmagukat a nemzeti érdekek védőinek mondják, ellentétben azokkal, akik segíteni akarják a háború elől vagy a nyomor elől menekülőket. Ez a „nemzetiek” szerint azonban hazaárulás.

Amikor a nemzettudat elterjedt az újkori Európában több helyen a függetlenség kivívása volt az a cél, ami meggyőzte az embereket az összefogás szükségességéről. Ehhez a nemzeti érzés erősítése kellett, amit a romantikus irodalom és a kiépülő közoktatás jól segített. A lelkesedést fokozta a történelmi hagyományok tudatosítása és a társadalom egészére kiterjedő demokrácia ígérete. A folyamat azonban csakhamar ellentmondásos lett: az egymás mellett élő népek nacionalizmusa egymást keresztezte, s ahelyett, hogy felismerték volna az együttműködés szükségességét, egymás ellenségei lettek. Így állt elő az a furcsa helyzet, hogy ami az egyik országban a történelmi haladást jelentő pozitív erőnek számított, az másutt a haladás ellensége lett. Ebből fakadt azután a nemzettudat harciassága, folytonos küzdelmet kellett hirdetni az adott országgal szemben álló nemzetek ellen. E probléma megértéséhez és az ellentmondás feloldásához érdemes figyelembe vennünk a témával foglalkozó szakirodalom megállapításait.

A nemzeti tudat kialakulásáról szóló tanulmányában Szűcs Jenő így írt: „A primitív és archaikus gondolkodás mindent, ami a saját kategóriáktól különbözik, nemcsak érthetetlennek tart, hanem hajlamos pejoratíven minősítve az erkölcs szférájába utalni. Innen a szokás és az erkölcs jellegzetes, többnyire nyelvileg is egybeolvadó fogalmi egysége, minden, ami szokatlan és idegen, az eleve rossz. Éppen ezért a primitív és zárt társadalmak általában jellemző sajátja a xenofóbia (az idegengyűlölet), mely attól függően mutat fel az idegen csoportokkal és általában bármiféle idegenszerű jelenséggel szemben a tartózkodástól, gyanakvástól és passzív elutasítástól a becsmérlésig, gyűlölködésig és agresszivitásig különböző fokozatokat, hogy az inter-etnikus érintkezés gyakorisága a súrlódások vagy érdekelletétek, a fenyegetettség érzése által kiváltott védekezés vagy intoleráns hódító törekvések milyen mértékben tolják előre a kontrasztokat”.¹ Az etnocentrizmusnak nevezett felfogást William Golding Sumner így jellemezte: „Ez annak a szemléletnek a szakkifejezése, amikor az egyén számára a saját

csoportja mindennek a központja, s minden egyebet ehhez mér, ennek alapján rangsorol... Minden csoport táplálja büszkeségét és hiúságát, azzal kérkedik, hogy felsőbbrendű, felmagasztalja saját istenségeit, és megvetően tekint a kívülállókra. Minden csoport saját szokásait tekinti egyedül helyeseknek, s ha azt látja, hogy más csoportok más szokásokat követnek, ez gúnyos megvetését váltja ki. E különbségek alapján gyalázkodó jelzők születnek”.² Hozzátehető: egyes népek önmaguk nevét is úgy választották meg, hogy az „embert” jelentsen, mintha a más népekhez tartozók nem is lennének emberek.

Huizinga (right) with the ethnographer A.W. Nieuwenhuis, Leiden (1917) Huizinga plaque at Leiden University

Elgondolkoztató, hogy a zártan élő ősi közösségek elfogultsága miért maradt fenn sokáig, és miért lett a modern nemzeti gondolkodás táplálója? 1936-ban Budapesten volt egy nemzetközi konferencia, amelyen felszólalt Johan Huizinga holland

* A Pécsi Tudományegyetem Tudásmenedzsmentc. online folyóiratában elektronikusán megjelent írást a szerző hozzájárulásával kiadványként is megjelentetjük.

művelődéstörténész, és ezt mondta: „Semmi kétségem afelől, hogy a mai szélsőséges nacionalizmus ellenséges ikertestvérevel, a bolsevizmussal együtt korunk csapásának nevezhető. A tragikus az, hogy a nemzeti öntömjenezés és a saját állam istenítésének ezen hibája egy magasztos erény, a patriotizmus talaját verte fel gyomként. Áldás volt, amikor a 18. század naiv kozmopolitizmusának frázisával szemben ismét felfedezte, és fennen magasztalta a nemzetileg sajátost és a szülőföldre való hűséget. Senki sem sejtette a nemzeti szabadság és a nemzeti kultúra nagy szószólói közül, hogyan csökevényesednek el ezek a nemes eszmék az eltévelyedésnek és a vakságnak addig a tetőpontjáig, amelyet ma tapasztalunk. Amennyiben az európai világ durva és gondolatlan tömegei a nacionalizmus és a bolsevizmus pólusai felé mozdulnak el, akkor mindkét áramlat szökőárként egyre kisebb területre szorítja vissza, és végül elárasztja a kultúrát”.³ Huizinga féltő megállapítása beigazolódott: a nacionalizmus és a bolsevizmus propagandát csinált a kultúrából. S noha ő elsősorban akkor a német nemzeti szocializmusra és a Szovjetunióban kialakult bolsevizmusra célzott, azt is felismerte, hogy ezeknek az ideológiáknak a hatása szélesebb körben tud elterjedni, ezért a kor válságjelenségévé válik.

A nemzettudat kettéválása a nacionalizmus és a patriotizmus különbségére, később Bibó Istvánt is foglalkoztatta.⁴

Ő arra keresett választ, miért lehet népszerűbb az első a másodiknál. Szerinte, amikor a nacionalisták a nemzeti érzés fokozásával akarnak tömeges támogatást szerezni, és ennek érdekében a nemzetet központba helyező világnézetet hirdetnek, az óhatatlanul agresszív elemeket tartalmaz. Ez azonban tévútra viszi a közügyek megítélését, mert hangzatos, felszínes jelszavaikkal és állandó harcias készültségükkel lehetetlenné teszik a társadalmat építő patriotizmust. Amikor a nacionalizmus elveszti magától értetődő szükségességét (például a függetlenség kivívását), akkor eszmei igazolás kell a fennmaradásához. Ezt táplálhatja valamely régi sérelem (például az ország területének a trianoni szerződésben történt csonkítása), vélt egzisztenciális veszedelem vagy kollektív megaláztatás, amelyeknek ellenszeréül kínálkozik az erőszak kultusza, a tévedhetetlennek hitt vezér imádata, a tömegmozgalmi jelleg. A patriotizmus viszont a nemzeti kultúra értékeinek ápolását és védelmét, az ország történelmének tárgyilagos ismeretét és jelenlegi helyzetének a fejlesztéséért végzett felelős tevékenységet jelenti, amelyben a kis helyi közösségek együttműködése a meghatározó. Vagyis a közélet demokratizmusa.

Miért nem tartja szükségesnek a műveltséget és mellőzhetőnek a közéleti demokratizmust a nacionalista?

Elias Canetti

Elias Canetti így felel erre: „Amint megnevezi magát, átfogó képzelet támad, az nagyobb egységet lát, ahhoz érzi közét. Nem mindegy, milyen ez az egység, mint az sem, hogy mi köze van hozzá. Hazája nem amolyan egyszerű, térkép szerinti egység; mint ábra, nem érdeklődik az átlagos emberrel. Határok izgatják, de nem az ország tulajdonképpen és teljes te-

rülete. Nyelvére se gondol, habár az biztosan és felismerhetően elkülönítheti a más nyelven beszélőktől. Kétségtelenül vannak meghitt szavai; és ezek épp indulatok idején erősen hatnak rá. De nem szótár van mögötte, nem azért kész harcolni. Még kevesebbet jelent az átlagos embernek a nemzet történelme. Nem ismeri sem a tényleges menetét, folyamatának gazdagságát, nem tudja, milyen volt az élet valaha, és a valaha éltek közül csak kevésnek tudja a nevét. A tudatában őrzött alakok és pillanatok kívül állnak azon, amit az igazi történész történelemnek nevez. Az a nagyobb egység, amelyhez köze van, mindig egy tömeg vagy egy tömegszimbólum”.⁵

Canetti a nyelvet és a történelmet emeli ki a nemzeti kultúrából, hangsúlyozva, hogy az átlagember egyiket sem ismeri jól. Nem egyszerűen tudatlanságról van szó, hanem felületességről, amelynek a következménye ezek torzult használata. Említhetnénk ennek illusztrálására a zavarosan építkező mondatokat, a trágár beszédet, a köztereken kimerülő közleményeket. Kevésbé felismert, hogy a bürokratikus szövegekben terjedő kifejezések közt is bőven található a nyelv szellemével ellenkező kulturálatlanság. Erre példa a szenvedő szerkezet alkalmazása. Például: „X. község önkormányzata tudatja, hogy az Y szabályzat módosításra kerül”. A mondat első fele még elfogadható, a folytatás azonban elhallgatja, hogy ki módosítja az említett szabályzatot. Lehet, hogy a hirdetés fogalmozói feltételezték, hogy a mondat első felében szereplő alany (vagyis „az X. község önkormányzata”) automatikusan átvihető a mondat folytatására. A magyar nyelv szabályai szerint azonban ez csak akkor érthető így, ha a folytatás határozottan jelzi, hogy a módosítást az önkormányzat végezte el, tehát így kell írni: „az Y. szabályzatot módosítottuk”. Ha viszont a módosításnak más az alanya, akkor ezt nem kell elhallgatni, hanem meg kell fogalmazni. Valószínű, hogy az említett község önkormányzata nem is akarta titokban tartani, kiktől való a módosítás, inkább azért használták a szenvedő szerkezetet, mert azt előkelőbbnek tartották. Már csak azért is, mert a „kerül” szó alkalmazása egyre gyakoribb nálunk a hivatalos szövegekben, figyelmen kívül hagyva a szó eredeti jelentését.

Nyelvhasználatunk másik torzulása a „kultúra” szó rövidített használata a szóösszetételekben. Több mint fél évszázada Kodály Zoltán figyelmeztetett arra, hogy a „kultúrház”, „kultúrfelelős”, „kultúr munka” súlyos vétség a magyar nyelvvel szemben, az ilyen csonkítás a németből szolgáló módon átvett germanizmus.⁶

Figyelmeztetése akkor használt, az illetékes minisztérium hivatalos nyelvhasználatában a „művelődési ház” összetételt alkalmazta, amit az újságok átvettek, majd a köznyelvben is elterjedt. Úgy tetszett, a magyartalan nyelvhasználatot el le-

Bartók Béla és Kodály Zoltán, a Zeneakadémia két ifjú tanára

het tüntetni. Nem így történt: a rendszerváltás visszahozta az egykor megbírált nyelvi hibát, a Magyar Televízió „Kultúrház” címmel új sorozatot indított, és annak indító képein felvillantotta a „kultúrkör”, „kultúrszomj” szavakat. Rövidesen a Kossuth Rádió is átvette ezt a szokást „Kultúrkör” című adásaival. A különös az volt, hogy ez akkor történt, amikor a tömegközeli eszközök – a politika hatására – nagy súlyt helyeztek a korábbi évtizedek bírálatára, és szavakban nem győzték hangoztatni a magyar nemzeti tudat és kultúra jelentőségét. Valószínű, hogy ezeknek az adásoknak a szerkesztői mit sem tudtak Kodály figyelmeztetéséről (vagy ha ismerték, akkor nem értettek vele egyet), és a magyar nyelv sajátosságait sem ismerték eléggé. Így történhetett meg, hogy a magyar kultúra népszerűsítésére a magyar nyelvi kultúrával ellentétes szavakat használtak.

Bővebben kell írni a történelemről, noha itt egyetlen vonatkozását kell kiemelni annak megítélésére, igaz-e, hogy a magyarság ezer év óta töretlen egységben élt mai lakóhelyén? Noha ez a kijelentés nagyon tetszetős, mégis téves. Már a honfoglalás megelőzően is két nép kapcsolatából született meg a magyarság: egy finn-ugor nyelvet beszélő és egy bolgár-török nyelvet beszélő nép találkozásából. Alapszavaink bizonyítják ezt a kettősséget. Ám az így létrejött egység sem lett végleges. Béla király jegyzője, Anonymus a honfoglalás történetéről szólva említette, Árpád seregét „a szövetséges népek megszámlálhatatlanul nagy sokasága” kísérte, amikor bevonult Pannoniába.⁷ A bizánci uralkodó, Bíborban született Konstantin 10. századi krónikája megnevezi ezeket: a kazár birodalomból három lázadó törzs, a kabaroké csatlakozott a magyarokhoz (akiket türköknek nevez), ők „a kazárok nyelvére is megtanították ezeket a türköket, és mostanáig használják ezt a nyelvet, de tudják a türkök másik nyelvét is”.⁸ A magyarság nyelvi kettőssége megjelent tehát ebben a kijelentésben.

Fodor István tanulmánya szerint a kabarok „legkésőbbben a 850-es évek elején csatlakoztak a magyarsághoz... Minden bizonnyal már együtt telepedtek le a Kárpátoktól keletre elterülő Etelközben”. „Egészen bizonyos az is, hogy bolgár-török

jövevényiszavaink egy részét szintén a kabaroktól kölcsönöztük”.⁹ Fodor szerint sejthető, hogy a kabarok „nem egy tömbben települtek meg már a honfoglalást követően sem, s kisebb településgócaik is fellazulhattak az ezredforduló táján. Ez a körülmény nagymértékben elősegítette a magyarságba való beolvadásukat”.¹⁰ A honfoglalók új hazájukban különböző népeket találtak. László Gyula erről így írt: „Árpád népe nem lakatlan területet szállt meg, hanem népes országot foglalt el. Itt talált például a kései avar birodalom onogur tömegeit... amelyek számban sokszorosán felülmúlták új uraik népét. Itt találták a peremek hegyes területein a korai szláv nemzetségeket, Erdélyben a blakokat, ezt a karluk-török népet. De az avarok sem voltak egységesek: a koraiak közt nagyszámú bolgár volt... a késeiek is legalább három népből ötvöződtek: egy belső ázsiaiból, egy Káma mentiből és egy kaukázusiból. Ez volt a vezető réteg, az onogurok törzse”.¹¹ Az említettek többsége később beolvadt a magyarságba. E sokféleség megértéséhez azonban az is kell, amit László Gyula hangsúlyoz: „középkorunkban – nemcsak a miénkben – hiányzott az a népi-nemzeti felfogás, amely a XIX.-XX. század terméke”.¹² A népek élete akkor nagyon képlékeny volt, gyakran csatlakoztak másokhoz, beléjük olvadtak, vagy ők olvasztották magukba a velük érintkezésbe kerülteket. Ennek eredményeként népek tűntek el, vagy váltak összetételükben mássá. Eredeti jellegzetességük állandóan változott, annak megfelelően, hogy a más népekkel történt érintkezés milyen hatást váltott ki bennük. Így történhetett meg, hogy a besenyők – akik elűzték a magyarokat etelközi hazájukból – később bebocsátást kértek Magyarországra, és beolvadtak annak népébe. (Erről több helynév is tanúskodik: Abád, Bercel, Besenyőtelek, Csur, Örkény, Tomaj)

A kereszténység felvétele után az ilyen kapcsolatok más formában alakultak ki. Szt. István bajor nőt vett feleségül, akivel együtt német kísérek települtek be Magyarországra. István az ő segítségével verte le ellenfeleit, a pogány magyarokat, többek közt a somogyi Koppány lázadását. Hasonló események játszódtak le később, amikor az Árpád-házi királyok ugyancsak külföldről választottak maguknak feleséget. Európában általános szokás volt, hogy az uralkodók külföldről házasodtak, hogy szövetségeket szerezzenek ellenfeleikkel szemben, vagy segítséget kapjanak az ország gazdasági fejlesztéséhez. Engel Pál részletesen ír erről a folyamatról: „A 12. században erősödött fel a nyugati telepesek kirajzása kelet felé. Magyarországon – épp úgy, mint cseh és lengyel földön – bőven volt még hely a számukra, különösen a Felvidék és Erdély lakatlan tájain, és mindenütt szívesen látott hospesek, azaz vendégek voltak. Elsőként franciák és vallonok érkeztek, egyes rajaik már a 11. század derekán megjelentek. Itt szláv eredetű szóval olasz volt a nevük, ami ekkoriban bármilyen latin nyelvű népet jelenthetett. Elszórt telepeik nyomát ma is őrzik Olasz (i) és Tállya (irtásfalu) helyneveink... Kivált azonban a nagyobb helyeket kedvelték, és utcáik, illetve negyedeik hamarosan megtalálhatók voltak a legtöbb püspöki székhelyen. A két legfontosabb településük a király oltalma alatt, Esztergomban és Székesfehérvárott létesült... 1200 előtt széles körű kiváltságokban részesültek. Ezek voltak Magyarországon a nyugatias típusú városfejlődés első csirái”. „Sokkal jelentősebb volt a német bevándorlás. Magyarországon az első nagy germán nyelvű csoportot, amely még Flandriából jött, II. Géza telepített le Dél-Erdélyben 1150 körül, de hamarosan Rajna-vidéki és más németek érkeztek utánuk, és nemsokára a lengyel határon, a Szepességben is megjelentek”.¹³

Új helyzet alakult ki a 13. század közepén, amikor Ázsiából hatalmas mongol-tatár sereg tört be Magyarországra, és minden ellenállást letörve pusztította az ország nagy részét, lakosainak többségét megölte vagy rabságba hurcolta. Bár ez alig egy évig tartott, Magyarország fejlődése megtört, és kétségessé vált a fennmaradása. Amikor a külföldre menekült IV. Béla király visszatért, belátta, hogy a helyreállításához külföldi segítség kell.

Béla ábrázolása a Thuróczi-krónikában

Újabb telepéseket hívott be a lakatlanná vált területekre, s így sikerült életképessé tenni az ország gazdaságát. Volt azonban ezeknek az éveknek egy különös mozzanata, ami jelentős mértékben meghatározta, hogyan alakul az ország helyzete a továbbiakban. Még a mongol-tatár támadás előtt nagy számban jöttek Magyarországra menekülő kunok, királyukkal együtt. (Számukat családtagjaikkal együtt 40.000-re becsülték.) Noha Béla király remélte, hogy a kun fegyveresek segítenek megvédeni bennünket, őket az ország lakosai ellenszenvvel fogadták. A feltűnően másféle szokásokkal élő és más nyelven beszélő idegenek életmódja és viselkedése kiváltotta elutasításukat. Csakhamar elterjedt a rémhír, hogy ők a tatárok előre küldött kémei. A felháborodás erőszakba csapott át, a magyarok megölték a kunok királyát, akik azután fegyvert ragadva, pusztítva hagyták el az országot.

Amikor a mongol-tatár had kivonult az országból, és megkezdődött az élet helyreállítása, Béla király mégis visszahívta a kunokat, és „hűségük biztosítása végett 1245-ben fiát, a későbbi V. Istvánt egy kun kán lányával, Erzsébettel összeházasította”. Rásonyi István írja, „a kunok a meggyérült lakosságú országban aránylag igen nagy katonai erőt jelentettek. Ez a körülmény elbizakodottá tette őket, annál is inkább, mert V. István, majd IV. László bennük keresett támaszt a hatalmaskodó főnemesség ellen. Területileg az ország egyharmada volt a kezükön, éppen a középső részek. A kereszténységet még névleg is csak alig vették fel addigi samanizmusuk helyett, pedig ez

lett volna befogadásuk fő feltétele. A kereszténységre, azaz akkor a katolikus hitre térítés és különösen az egyházi adóztatás annyi ellenkezést váltott ki a kunokból, hogy később a reformáció mozgalmának már a kezdetén csaknem teljes egészükben kálvinistákká váltak. Az életforma szempontjából ott folytatták, ahol a magyarok 250 évvel azelőtt elhagyták”.¹⁴ A kunok beilleszkedése és elmagyarosodása tehát nem volt ellentmondás mentes, a törvények betartását is csak nehezen fogadták el. A magyarságba olvadásuk azonban a 14. században mégis bekövetkezett, ahogy az őket követő, iráni nyelvet beszélő jászoknál is történt, ők hozzájuk közel, a Tiszán túl kaptak letelepedési lehetőséget.

Az Árpád-ház kihalása után Magyarországnak külföldről érkező királyai lettek, akik többnyire távoli rokoni kapcsolatok alapján igényelték a trónt. Velük tovább folytatódott az idegenek betelepülése. Ez a folyamat a török hódoltság éveiben tovább bővült, a megszállás alatt levő területekre főleg szerbek és bosnyákok kerültek. A másfél évszázados oszmán-török uralom idején az elfoglalt területek elnéptelenedtek, a falvak nagy része megsemmisült. Amikor a 17. század végén az ország felszabadult, független mégsem lett. A 16. század óta a nyugat-magyarországi területen uralkodó ausztriai Habsburg-dinasztia uralma alá került most már az ország egésze. Minthogy Magyarország gazdasági helyzete leromlott, szükségessé vált ismét a külföldiek betelepítése. Ezt a folyamatot ismerteti Szabó Dénes az interneten közzé tett tanulmányában.¹⁵ Ő közli azokat az adatokat, amelyek érzékeltetik az ország népességének átalakulását. A 15. század végén (tehát a török hódoltságot megelőzően) az ország lakossága 4-4,5 millió lehetett, s ebből magyar valószínűleg 3, 200.000. A török megszállás megszűnte után a 17.-18.-századfordulóján a lakosság száma már csak 3-3,5 millió volt, tehát 1 millióval kevesebb, mint két évszázaddal korábban. Ebből 1,750.00 volt a magyar, nagyjából a lakosság fele. Az 1787-es népszámlálás adatai már 8 millióban mutatta ki a lakosság számát, ebből azonban csak 3,122.000 volt magyar. (A török hódoltság alatti harcok következményeként tehát kevesebb, mint az összlakosság 40%-a.)

A külföldiek betelepülése részben spontán módon, részben szervezeten valósult meg. A spontán betelepülés többnyire a szomszédos országokból történt. A lakatlan vagy csökkent népességgel élő területek kedvező körülményeket adtak számukra. A szervezett betelepítést egyrészt a nagyobb földbirtokok urai kezdeményezték, részben a hatalom szervei. Ez utóbbi három szakaszban történt: az első a 18. század első felében, a második Mária Terézia rendeletére 1763-1773 között, a harmadik II. József rendeletére 1782 és 1787 között. Nagyrészt németek érkeztek, de – főleg a nagybirtokosok hívására – délszlávok és románok is. Minthogy a betelepülők jó munkaerőt jelentettek a hiányzó pótlására, befogadásuk nem okozott problémát. Egy részük idővel elmagyarosodott, ott azonban, ahol a betelepülők nagyobb tömbben éltek együtt, megtartották nyelvüket és szokásaikat és az ország nemzetiségei lettek. A vegyes összetételű lakosság magyarrá vált lakosai között sokan családnévükben őrizték meg származásukat. Nem véletlen, hogy igen sok a Horváth, Németh, Tóth nevű ember közöttünk, de nem kevés az Oláh, az Orosz, a Rác, a Török vezetéknevű, még olyan családoknál is, amelyeknek tagjai ma már csak magyarul tudnak.

A 20. század elején végzett népszámlálás a lakosságnak alig feléről mutatta ki a magyarsághoz tartozását. Az 1910-es népszámlálás adatai szerint Magyarország lakóinak 54,5%-a volt

magyar, 45.5%-a nemzetiségi. (Ebből 16% román, 10.7% szlovák, 10.4% német, 2.5% szerb, 2,3% rutén, 1.1% horvát, 2-2% egyéb) Az első világháborút lezáró trianoni békeszerződés után leválasztotta az országnak azokat a területeit, amelyeken a nemzetiségekhez tartozók voltak többségben. A szerződést ismertető cikkében egy francia népszerű hetilap kijelentette, ez az esemény véget vetett „10 millió magyar mintegy 20 millió nemzetiségi feletti uralmának”, mert „felszabadított ötmillió szlovákot, hárommillió jugoszlávot, két és fél millió románt és másokat”.¹⁶ Az itt közölt számok tévedése már azon is lemérhető, hogy Magyarországnak sohasem volt 30 millió lakosa, és a nemzetiségek itt felsorolt adatai meg sem közelítik az említett 20 milliót. Ez persze nem érdekelte azokat, akik a magyarság „gyarmatosító politikájának” bírálataira vállalkoztak, s a tényeket figyelmen kívül hagyták.

A világháború után a megcsonkított területű ország összetételéről az 1920-as népszámlálás már változott arányokat mutatott ki, de még így is csak 89,6% volt a magyar. A nemzeti homogenitás tehát ekkor sem lett teljes. Ez érvényesnek mondható a 2011-es népszámlálás adataira is, bár ekkor már 93.5% vallotta magát magyarnak. (A cigányok nagyobb része is ide sorolta magát, és csak egy részük, talán harmada nemzetiséginek.)

A történelem alakulását erősen befolyásolta a 19.-20. században fokozódó nemzeti érzés. Lényegében a polgárosuló, modern társadalmak eszmei támasza volt, ellentétben a világpolgárságot hirdető nemzetköziséggel. Magyarország és a szomszédságában élő országok ebben látták a nemzeti nagyság kifejezését. A meggyőzés eszköze a nemzetközpontú történelmi tudat terjesztése lett a fiatalok iskolai oktatásában és a felnőttek számára szervezett nemzeti ünnepeken. Ez utóbbiakon olyan események jelentőségének tudatosítása volt a cél, amely alkalmasnak látszott a hősi múlt emlékének tartósítására. Magyarországon ilyen ünneppé vált március 15-e az 1848-as szabadságharcot elindító események felidézésével. Jellemző, hogy ebben az esetben mindig a pozitív élményekre korlátozódott az ünneplés, a kedvezőtlenebb események elhallgatásával. Ha ez nem történt volna meg, az alkalmat adhatott volna a történelem tárgyilagos, önkritikus értelmezésére. Ez azonban az ünnepeket szervezők számára nem volt kívánatos hatás, hiszen az ünnep mindig a fennálló hatalom erősítését is célozta, amikor a nemzet egységét hirdette.

1848 június 15-én, a márciusi tüntetés után három hónappal Petőfi Sándor országgyűlési követként jelöltette magát Szabadszálláson és körzetében. A Kis- kunokhoz intézett nyilatkozatában ezt írta: „Én szerszámnak ajánlom magamat a ti kezetekbe, semmi másnak. Magyarország az utóbbi időben sokat tett, de még korántsem eleget arra, hogy boldog és szabad legyen... Ha engem megválasztotok követnek, én azt dicsőségemnek fogom tartani, ti pedig, úgy hiszem, nem vallotok velem sem kárt, sem szégyent... Azt a jutalmat kívánom, hogy olyan helyre állítsatok, ahol értetek tovább is fáradozhassak, s ahol tán többet használhatok nektek, mint eddig használtam”. Ajánlkozása mellett azonban elkövetett Petőfi egy „súlyos hibát”: ahelyett, hogy hízog szavakkal dicsérte volna a helyieket, a következőket mondta: „azt koránt se várjátok, hogy én titeket magasztaljalak, mert akkor szemtelenül hazudnám. Becsületekre mondom, hogy ti nem vagytok remek emberek, vagy eddig legalább nem voltatok. Március 15.-ig az egész Magyarország nagyon szolgálalkú, kutyaalázatosságú ország volt, és ti ebben a virtusban közelebb álltatok az elsőkhöz, mint az utósókhöz. Gondoljatok

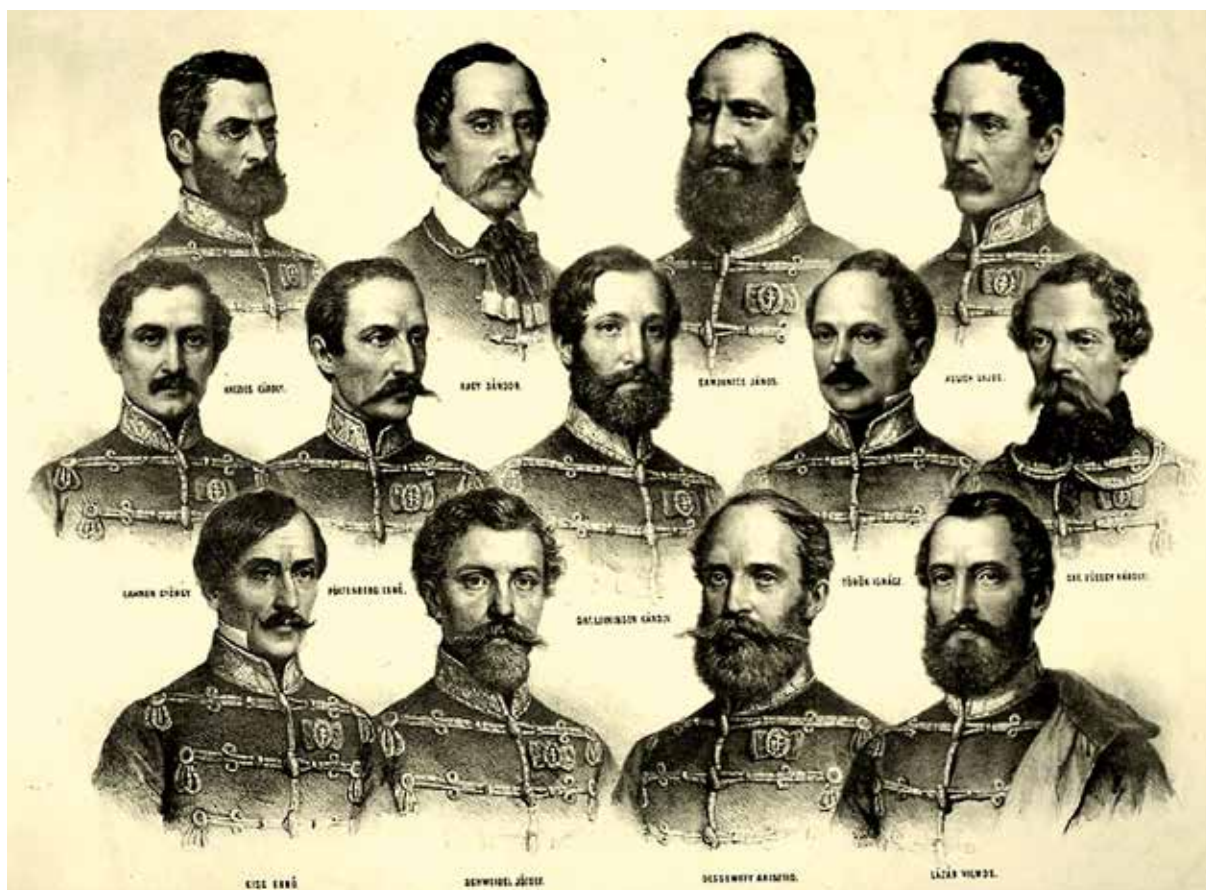

**Petőfi Sándor portréja,
Barabás Miklós litográfiája (1848)**

csak vissza arra a Szluha kapitányra, hogy süvegeltétek, hogy csúsztatok-másztatok előtte. Ah, ha eszembe jut, még most is szégyenlem magamat a ti nevetekben”.¹⁷

Mi történt ezek után? Petőfi így számolt be róla: a fülöpszállási, kunszentmiklósi és szabadszállási urak elterjesztették róla, hogy „lázító hazaáruló, orosz kém”, s „ha tüstént el nem takarodik, ők nem felelnek az életéért”. Támogatói pedig elmondták: „A választás előtti napokban minket városunk tanácsa azzal ijesztett, hogy ők ott hagyják hivatalukat, ha Petőfire szavazunk”. Ők arról is beszámoltak, hogy azt terjesztik, Petőfi szerint csak akkor lesz itt béke, ha „az ország vissza száll azokra, kiké volt, a tótokra”. Ebből látszik, hogy mily veszélyes lenne egy ily alacsony jellemű egyént több jeles hazafiak mellőzésével személyünk országos képviselőjéül küldeni követnek”.¹⁸ Ellenfele egész éjjel, borral és pálinkával itatta az embereket, s amikor Petőfi másnap tiltakozni ment a városházára, ott részeg emberek kiáltották: „ez a hazaáruló, ez az akasztófára való muszka spion, aki el akarja adni az országot. Szaggasd szét, üsd agyon”.¹⁹ A sértő szavakat hallván Petőfi azzal zárta az eseményekről szóló nyilatkozatát: „én azért nem a népet kárhözvatom, hanem ámitóit, félrevezetőit... a nép én előttem szent, annyival inkább szent, mert gyöngé, mint az asszony, s mint a gyermek”.²⁰

A hosszan idézett szövegről egyesek talán úgy vélik, nincs szükség egyetlen, szerencsétlen esetet felidézni a történelemből. Csakhogy évtizedekkel később Mikszáth és Móricz hasonló esetekről írt a hazai választásokat kísérő vesztegetéseket említve. Megdöbentő, hogy az érvek korokon át ismétlődtek: kiderült, úgy lehet lejáratni valakit, ha elterjesztik, hogy ide-

Az aradi vértanúk

Barabás Miklós litográfiáján: Knezić Károly, Nagysándor József, Damjanich János, Aulich Lajos, Lahner György, Poeltenberg Ernő, Leiningen-Westerburg Károly, Török Ignác, Vécsey Károly, Kiss Ernő, Schweidel József, Dessewffy Arisztid, Lázár Vilmos

gen érdekeket szolgál, hazaáruló. Még akkor is elhithető ez a rágalom, ha olyan embert vádolnak vele, aki szabadságával játszva ki merete mondani, „talpra magyar”. Úgy látszik tehát, az 1848-ban történtek mélyebben gyökereznek az emberek gondolkodásában; ezért érdemes inkább elgondolkodni róluk, és számot vetni megszüntetésük lehetőségeiről.

A történelemre vonatkozó gondolkodás másik felszínessége az 1848-1849-es szabadságharc befejezéséhez kapcsolódik. A fegyverletétel után Aradon kivégzett tábornokokról a nemzeti emlékezet azt tartja, hogy valamennyien magyar hősök voltak, akik a túlerő elleni harcban áldozták az életüket. Valójában közülük csak öt volt magyar, három német, kettő örmény, egy osztrák, egy horvát és egy szerb származású. Volt közöttük olyan is, aki nagyon keveset vagy semmit sem tudott beszélni magyarul. (gr. Leiningen Westerburg Károly és Aulich Lajos). Ez mégsem akadályozta őket, hogy önként csatlakozzanak a Habsburg-birodalom elleni szabadságharchoz. Jogos tehát a kegyeleti emlékezés rájuk, noha tény, hogy ennek ellenére sem voltak magyarok.

A nyelv és a történelmi gondolkodás mellett a nemzeti kultúra része az a hagyomány is, amelyegyrészt az életmódhoz kapcsolódó szokásokban (például az ünnepek megtartásának módjában), másrészt a népzeneben, népköltészetben, népdalokban, népi táncban jelenik meg. Tény, hogy az életmóddal összefüggésben vannak olyan szokások, amelyek sajátosan kapcsolódnak egy nép kultúrájához. Ilyenek találhatóak az étkezésben, egyes italok kedvelésében, emberek találkozásakor a köszönésben, a környezet gondozásában, az építkezésben, az ünnepek megülésében. Igaz viszont, hogy ma már a szokások

közt egyre több külföldről átvett található az erősödő nemzetközi érintkezés hatására. (Turisztika, tömegkommunikáció)

A divatosá váló idegen kulturális elemek miatt a népművészet ismerete is háttérbe szorul, noha ez lényege lenne a nemzeti műveltségnek. Az irántuk érdeklődők számára a népművészet megszólaltatása nem szórakoztató színpadi produkció, még csak nem is muzeális értékű kuriózum, hanem olyan érzéseket kiváltó élmény, amelynek hatására sejthetővé válik az egykori életforma, amely megszülte ezeket. Ennek átélésével elevenedhet meg a múlt, és kerülhet szerves egységbe a jelenhez kötődő gondolkodással. Hozzá tartozik azonban ehhez annak tudatosul vétele is, hogy ez a folklorisztikus kultúra érintkezik a szomszédos népek kultúrájával, és az élettapasztalatokból fakadó rokon életérzések miatt kölcsönhatásba is kerül velük. Egyik példája ennek a Déva várát építő Kőműves Kelemen tragikus balladája, amely megtalálható a román folklórban is Manolo mester nevével. Bartók Béla népdal-gyűjtése sem korlátozódott a magyar népdalok gyűjtésére. Amikor a szomszédos népek (románok, szerbek, szlovákok) dalait összehasonlította velük, felismerte, hogy bizonyos elemek azokban is megtalálhatók. Számára tehát meggyőződéssé vált, hogy a kulturális érintkezés nem elválasztja, hanem összeköti ezeket a népeket.

A külföldi hatások erősödése ellenére azonban van valami, ami megmarad a magyar nemzeti kultúrában változatlanul: az időpontok meghatározásában az év, hónap és nap sorrendjében, valamint a személyek megnevezésében a vezetéknevet követő utónév sorrendjében. A többi európai nép ezt fordított sorrendben használja. Elgondolkodtató, hogy összefügg-e a gondolkodásunkkal abban a tekintetben, hogy mindig a nagyobb egységet vesszük előre, és

csak utána annak a részeit? Más népek pedig fordítva gondolkodnak: a részekből kiindulva nézik meg, hogy azok melyik egységhez tartoznak? (Átvihető ez a nemzettudatra is?)

Karácsony Sándor, a Debreceni Egyetem legendás híru tanára a 20. sz. közepén a magyar észjárás sajátos vonásait az alábbiakban foglalta össze. A mondatok képzésében a mellérendelés gyakorisága, ami az emberi kapcsolatokban az egyenjogúság érzését fejezi ki. Ebből következik a függetlenség igénye, ami magában foglalja a másik fél függetlenségének elismerését is. A beszéd jellemzője a kifejezőmód konkrétsága, vele együtt a szemléletességre, képszerűsége törekvés, ami a valósághoz kötődő gondolkodással az emberek közti megértés feltétele.

Karácsony Sándor

Karácsony szerint kulturális egységünk jelképe a nyelv struktúrája, amely régi, ezer éves. A szókincs állandóan változik, nemcsak tartalmában, de hangrendi illeszkedésében is. Megállapítható, hogy „túl sok benne a természetellenes elem. Mégsem az idegen szavak elterjedése okozza a problémát, hanem a velük együtt átvett idegenszerű szintagmák, szó-

szerkezetek. A szellemi élet nyelve „fordítás-nyelv”, az idegen szövegek szolgálai átvétele. Idegenné vált a hivatalos nyelv is. Ennek hatására beszédünk „napról napra távolodik a köznyelvtől és a régi nyelvtől”. Aminek látható jele, hogy már Jókai és Arany János nyelvét is sokan idegennnek érzik. A nyelvi hanyatlás jele, hogy a köznyelv egyre felületesebb, csak a közvetlen fogyasztásra irányul. Az iskolákban a verbalizmus uralkodik, a meg nem értett szövegek gépies ismétlése. A felnőttek beszédét

a sajtóban használt szövegek rontják. Parlamenti szónoklataink színvonal-csökkenését már a század elején is észrevette és bírálta Mikszáth. Azóta a színvonal tovább romlott, elsősorban a frázisok miatt. A sok üres szólam ragályként terjed a közbeszédben, elárulva a gondolkozást uraló szellemi restséget. Ezért tapasztalhatjuk, hogy kevés a párbeszéd, a társas érintkezésben mindenki mondja a magáét, nem kíváncsi arra, hogy más mit gondol.

Mégsem csak az idegen nyelvi hatás okozza a bajt. Karácsony Sándor hangsúlyozta, kevesen tanulnak idegen nyelvet, és még kevesebben tudnak jól idegen nyelven beszélni. Ezért a mi európaiságunk sem tud gyökeret verni, amit átveszünk másoktól, az többnyire felületes, nem épül be a gondolkodásunkba. Nem tud tehát szintézis alakulni ki a magyarság és az európai kultúra között. Kevés az ellenkező példa. Karácsony szerint „a magunk Ázsiából hozott, de mindenkinek kitarulkozó lelkesége jellemzéséül nagyon szeretném aláhúzni és úgy hangsúlyozni, hogy nem ismerek jobb magyar embert, mint Petrovics szerb kocsmárosnak és Hruz Mária tót cselédlánynak a fiát, Petőfi Sándort. Ezt a lelkeséget tartom és hirdetem én magyarnak, nem okvetlenül Ond vezér unokáit. Ez a mi ázsiai lelkünk, amely befogadta Európát, s egy egészen sajátos, sehol másutt nem kapható, mindenki számára érdekes és a többi európai emberek számára is nélkülözhetetlen és értékes kultúrát, európai kultúrát hozott létre”.²¹ Az itt idézett szavak fogalmazzák meg számunkra a végső következtetést: nem az nemzeti kultúránk értéke, ha elzárkózik mindentől, ami más népektől való; az értéket az adja meg inkább, hogy benne egységgé ötvöződik a belső fejlődésből és a külső érintkezésből származó érték. Ebben igazolódik, amit a nálunk is népszerű cseh író, Bohumil Hrabal mondott egy nyilatkozatában: „Ott, ahol különböző nyelvi kultúrák érintkeznek egymással, ott mindig virágzik a kultúra”.²² Miért igaz ez? Mert a különböző értékek egymásra hatásából új minőség születhet, ahogy ezt a kreativitásról szóló elmélet is igazolja.

Irodalom:

- ¹ Szűcs Jenő: A magyar nemzeti tudat kialakulása. Balassi Kiadó. JATE-Osiris. 1997. 62. o.
- ² Sumner, W.G.: Népszokások. Gondolat Kiadó. 1978. 38. o.
- ³ Idézi Wessel Krull „Egy korszerűtlen történész. Johan Huizinga élete és művei” c. könyvében. Széphalom Könyvműhely. 2003. 142-143. o.
- ⁴ Bibó István: Különbség. Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem. Bethlen Gábor Könyvkiadó. 1990. 226-227. o.
- ⁵ Canetti, E.: Tömeg és hatalom. Európa Könyvkiadó. 1991. 172. o.
- ⁶ Kodály Zoltán: Szóval – kultúr? Csillag. 1955. 8. sz.
- ⁷ Béla király jegyzője: A magyarok cselekedetei. In: A magyarok elődeiről és a honfoglalásról. Gondolat Kiadó. 1958. 101. o.
- ⁸ Bátorban született Konstantin: A birodalom kormányzása. In: A magyarok elődeiről és a honfoglalásról. Gondolat Kiadó. 1955. 82. o.
- ⁹ Magyarrá lett keletnépek. Szerk.: Szombathy V. – László Gy. Panoráma Kiadó. 1988. 96. o.
- ¹⁰ Uo. 104. o.
- ¹¹ Uo. 10. o.
- ¹² Uo. 11. o.
- ¹³ Engel Pál: Beilleszkedés Európába. A kezdetektől 1440-ig. Háttér Lap- és Könyvkiadó. 1990. 175. o.
- ¹⁴ Rásonyi István: Hidak a Dunán. Magvető Könyvkiadó. 1991. 122-123. o.
- ¹⁵ Szabó Dénes: Magyarország újratelepítése a török kiűzése után. A harmadik „honalapítás”. 1686-1800. Internet
- ¹⁶ Mítoszok, legendák, tévhitek a 20. századi magyar történelemről. Szerk.: Romsics Ignác. Osiris Kiadó. 2005. 147. o.
- ¹⁷ Petőfi Sándor: Összes prózai művei és levelezése. Szépirodalmi Könyvkiadó. 1960. 427-430. o.
- ¹⁸ Uo. 435-436. o.
- ¹⁹ Uo. 438. o.
- ²⁰ Uo. 443. o.
- ²¹ Karácsony Sándor: Ocsúdó magyarság, Széphalom Könyvműhely. 2002. 296. o.
- ²² Hrabal, B.: Zsebcserek. Interjúregény. Kalligram Kiadó. Pozsony. 1992. 13. o.

Dr. Ángyán József földprivatizációs elemzésének, valós értékelésének ajánlását szeretnénk most is olvasóink figyelmébe ajánlani. Immár a nyolcadik megyét veszi górcső alá Ángyán professzor és mutatja be kíméletlen és kikezdehetetlen tényekkel a valóságot.

A 125 oldalas tanulmány hozzáférhető a www.kielegyenafold.hu honlapon.

Állami földprivatizáció – intézményesített földdrablás (2015-2016.)

II. Megyei zárójelentések az állami földprivatizációs rendszer valós értékeléséhez Hajdú-Bihar megye

Időkeresztmetszet: 2016. szeptember 1.

Készült: a Greenpeace Magyarország Egyesület támogatásával²

Mert: „Megismeritek az igazságot, és az igazság szabaddá tesz titeket!” (Jn. 8, 32.)

Összeállította: Ángyán József¹

Ajánlás

Az állam tulajdonában lévő közös nemzeti földvagyonunk – a villámgyors lebonyolítás tényeiből következtethetően bizonyára hosszasan előkészített, majd 2015 nyarán, a „migrációs válság” árnyékában, hirtelen bejelentett – kiárusítását a kormányzat részéről sok valótlanságot és a közvéleményt félrevezető csúsztatást is tartalmazó propagandakampány kísérte. Arra az egyszerű kérdésre azonban, hogy miért is kell az állami földeket újra eladni, arra észérvek, értelmes magyarázatok alig születtek. Ahhoz, hogy a tényleges érdekeket, szándékokat és folyamatokat, a lépés valóságos – az egész társadalmat érintő – hatásait megértsük, érdemes a „Földet a gazdáknak!” program – 2015 novembere és 2016 júliusa között, három hullámban lebonyolított, majd 2016 őszén törvénnyel lezárt – árveréses földértékesítési eljárásának tényadatait is elemezni.

Az ezt célzó első megyei mintaelemzést 2016 áprilisában tettem közzé, majd a programzáró törvény megszületését követően elkezdtem a végleges, hivatalosan közölt megyei árverési adatok több szempontú feldolgozását és a megyei zárójelentések összeállítását. *Fejér, Győr-Moson-Sopron, Somogy, Jász-Nagykun-Szolnok, Borsod-Abaúj-Zemplén, Pest és Csongrád* megyét követően jelen zárójelentés *Hajdú-Bihar megye* állami föld-privatizációs képét mutatja be, amely meghirdetett (14.200 ha) és elárverezett (12.086 ha) területeinek nagysága alapján a megyék rangsorában a felső középmezőnybe tartozik. Ezzel a sikeresen elárverezett összes terület (182.000 ha) több mint 61%-a (111.000 ha) adatainak feldolgozását elvégeztem. Ezt folytatva reményeim szerint kirajzolható az országos kép, és ellenőrizhető, megerősíthető vagy cáfolható lesznek az állami földprivatizációs program kormányzati értékelésének állításai. A rendszer megítéléséhez

azonban e megye önmagában is jó mintául szolgálhat. **Jelen elemzés** részletesen megvizsgálja a megyében meghirdetett és elárverezett állami területeket, az állam tényleges bevételeit, majd az árverésekkel érintett településeket, a helyi lakosok szereplését, a lakhely és a birtoktest közti távolságokat, a földbérlet és árverezők valamint a kikiáltási árak és a nyertes árajánlatok viszonyát, az árverseny kérdését, majd a nyertes árverezők és érdekeltségek, továbbá az általuk megszerzett területek jellemzőit. A legnagyobb nyerteseket és érdekeltségeket a jelentés részletesen is bemutatja, és a levont következtetések alapján javaslatokat is megfogalmaz. **Íme ízelítőül** néhány részlet és eredmény a jelentésből. Az elkelt megyei **földterület** pl. ugyan **263 nyertes** árverezőhöz került, de annak mintegy **70%-át**, több mint 8.400 hektárt nem a kormánypropagandában szereplő „kis/közepes családi gazdaságok”, hanem 65 nyertes árverező tagja nevében mindössze **24 nagy érdekeltség** szerezte meg. A ranglista élén a megye egyik legerősebb gazdasági érdekcsoportja, a *Tedey agrárhol-*

¹ **Ángyán József:** a SZIE ny. egyetemi tanára, az MTA doktora, a volt Vidékfejlesztési Minisztérium egykori (2010-2012.) parlamenti államtitkára

² **Külön köszönet** Rodics Katalinnak, a program menedzseléséért és az elemzések nyilvánosságának megteremtéséért, Mészáros Norbertnek és Virág Zsuzsának az adatok összegyűjtéséért, előrendezéséért és elemezhető formába hozásáért, továbbá Ács Sándornak hasznos tanácsaiért és az elemzések közreadásáért. Hálás köszönet a „Kie legyen a föld?”, az „Átlátszó”, a „Greenfo” valamint az „Alfahír” portáloknak és a „Szabad Föld” lap online változatának, amelyek eddig elkészült jelentéseimet teljes terjedelmükben közzétették, és mindazoknak, akik figyelem felhívással, kivonatossal, ismeretessé, vagy másodközléssel segítik a „szemek nyitogatását”, az elemzéseimhez való hozzáférést a téma iránt érdeklődő, szélesebb közvélemény számára.

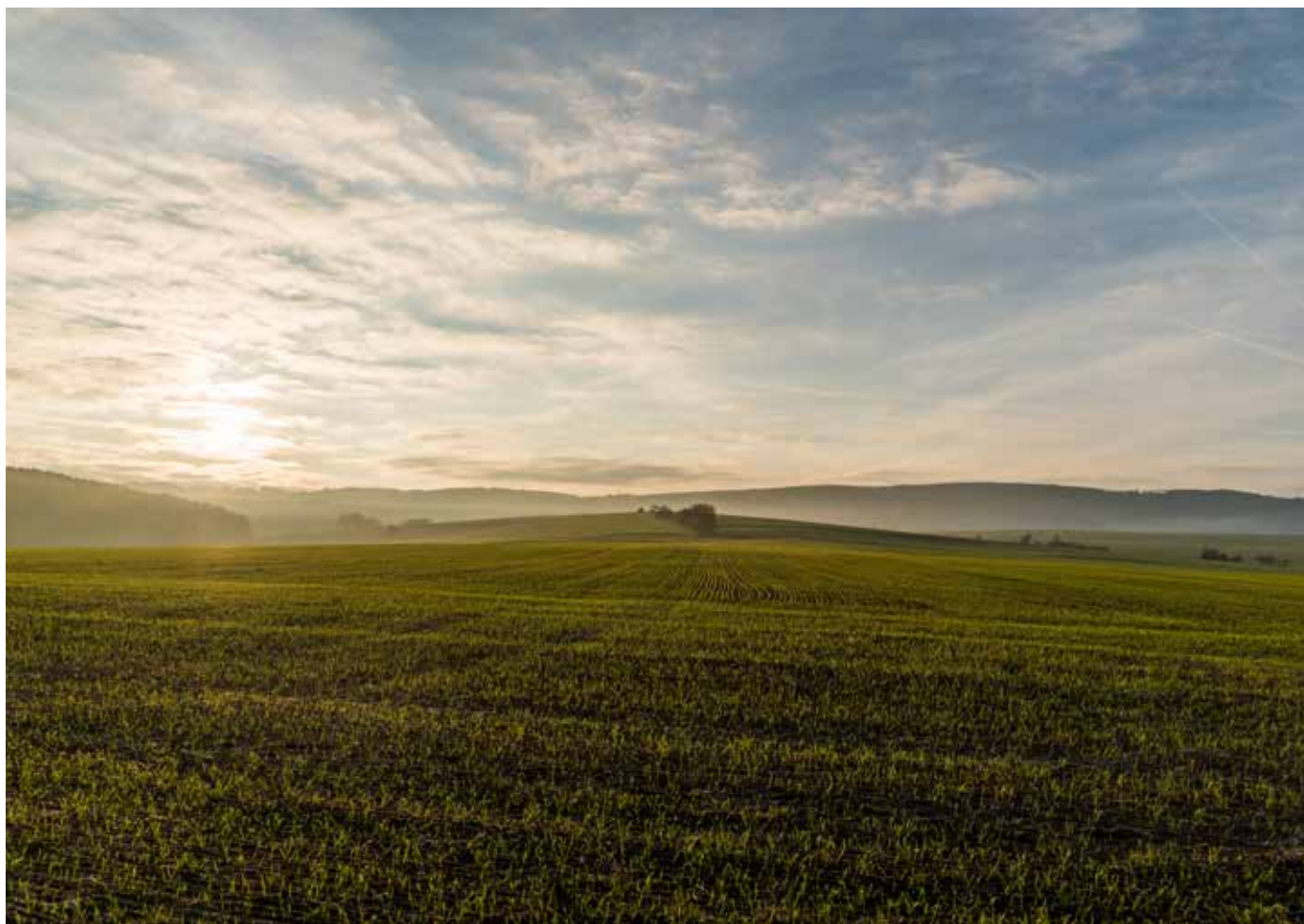
ding cégei 15 nyertes árverező vezetője/tulajdonosa és üzlettárs rokonaik alkotta érdekkör áll, nem kevesebb, mint **2.683!** ha területre tett **6,191! MrdFt** együttes nyertes árajánlatával, amely a területek 75%-ánál megegyezett a kikiáltási árral, azaz versenytársuk az árveréseken alig akadt. Az „*átlagjavító*” – 20 ha alatti területet szerző – 123 kisnyertes érdekeltiség, a nyertesek közel 62%-a eközben csupán a területek alig több mint 8%-ához, kevesebb mint 1.000 hektárhoz jutott. Ez a – kiválasztott keveseknek nagy, viszonylag sokaknak pedig igen kis területeket juttató – rendszer olyan „*családi léptékű*” – mintegy 61 ha/nyertes – megyei átlag kimutatását teszi lehetővé, amely alkalmas a közvélemény megtévesztésére.

E megye adatai továbbá azt – a kormányzati propaganda „*a föld azé a helyben élő földművesé legyen, aki azt megműveli*” jelmondatával ellentét – általános tendenciát is igazolják, hogy **a helybeli gazdálkodó családok elől** a földek többségét – e megye esetében mintegy 57%-át – **külső, tőkeerős árverezők** szerzik meg. Ráadásul az úgynevezett „*helybeliek*” között találunk olyan cégtulajdonosokat is, akik – a földforgalmi törvény abszurd szabályozása folytán, lakhelyüktől és foglalkozá-

suktól függetlenül – cégük székhelye jogán válhattak úgy „*szerezőképes helyi földművesé*”, hogy helyben akár sohasem jártak. Ezen túl az árverési nyertesek többsége nemcsak, hogy nem „*helybeli*”, hanem 4.200 ha-t, az elárverezett terület közel 35%-át a kormányhatározatban rögzített **20 km-nél is nagyobb** – átlagosan 36 km – **távolságban** lakó, 52 nyertes licitáló szerezte meg. **A bérelti viszonyok** elemzése e megyében is azt mutatja, hogy az elárverezett területek döntő többsége – közel 92%-a – az árverés idején 1-27 éves hátralevő futamidejű szerződéssel bérebe adott – azaz nem az állam, hanem a bérlők által művelt – terület. Irrelevánsok tehát azok a kijelentések, amelyek azzal próbálták indokolni a földvagyon eladását, hogy az állam annak rossz gazdája, az állami cégeket a management „*szétlopja*”. A sikeresen elárverezett, gazdára talált területek közel 3/4-ét **6 nagy** – „*baráti*” (és/vagy politikai oldalakon, pártokon átívelő „*közös gazdasági érdekhálózathoz tartozó*”) illetve „*nem baráti*” – **tőkés társaság** bérleményei teszik ki. A nagy bérlő „*nem baráti*” cégek (pl. a *Köselly Mezőgazdasági Zrt.*, a *Hamvas-Tej Mezőgazdasági Kft.* vagy éppen a *Komádi Tehénészeti Kft.*) esetében a földeladás alapvető célja a bérelt területek olyan kormány-közel – gyakorta nem mezőgazdasági – nagy cégek/agrárholdingok tulajdonosaihoz vagy föld-speku-

láns tőkeérdekeltségekhez juttatása lehetett, akik megemelve a földbérleti díjakat leszoríthatják e cégeket a földről. De a megyei 2,1 mFt/ha átlagos nyertes árajánlathoz viszonyított 5-15-szörös európai földárak és az ezek kiegyenlítődéására alapuló földspekuláció kiszolgálása, a földvagyon baráti érdekeltiségekhez juttatása is tapintható célja lehetett az ilyen kiszorító jellegű, átrendező állami földprivatizációnak. A FIDESZ-közeli, „*baráti, mi kutyánk kölyke*” és/vagy a politikai oldalakon, pártokon átívelő „*közös gazdasági érdekhálózathoz tartozó*” nagy bérlő gazdasági társaságok/holdingok esetében viszont általánosnak mondható az a jelenség, hogy tulajdonosaik és/vagy vezetőik vásárolhatták fel azok bérleményeit. Sőt úgy tűnik, hogy velük egyeztetve egyenesen azokat a területeket bocsáthatták árverésre, amelyeket azután e nagy bérlők – többségében versenytárs nélkül, kikiáltási áron – maguk vásárolhattak fel. Nem meglepő tehát, hogy e megyében is találunk számos „*baráti*” – az akkori potentátok, pl. *Fazekas Sándor* miniszter, vagy éppen *Budai Gyula*, *Tasó László* illetve *Tállai András* államtitkárok által „*pártfogolt*” – nagy nyertest. Azt pedig, hogy itt is kiválóan működik a **pártokon átívelő „közös gazdasági érdekhálózat”**, azt jól mutatja, hogy pl. a szocialista – MSZ-MP/MSZP – kötődésű, állami gazdaságokat privatizáló *Bódi László András* és *Forgács Barna* vezette két érdekeltiség saját cégeik – a *Tedey agrárholding* két zászlóshajó gazdasági társasága illetve az *Agrárgazdaság Kft.* – árverésre bocsátott bérelt állami területeit a FIDESZ-es „*Földet a gazdáknak!*” program égisze alatt zömében maguk a cégtulajdonos vezetők vásárolhatták fel. Ezzel e két érdekeltiség vezeti a megyei nyertesek ranglistáját, megszerezve az elárverezett területek közel 30%-át. Ezt a helyzetet, az ebben rejlő politikai kommunikációs tőkét ugyanakkor **a kormányzati propaganda** – vélhetően előre megtervezetten – kiválóan felhasználhatja „*népvakításra*”, annak bizonyítására, hogy „*lám-lám, nem csak FIDESZ-közeli érdekeltiségek, hanem bárki vásárolhat az állami földekből*”. Ezt a kormány közeli sajtó – elsőként a *Magyar Idők* – azonnal meg is tette, amikor – feltehetően nem saját ötlettől vezérelve – beszámolt az „*MSZP-s oligarchák állami földvásárlásairól*”. Ez sem fedheti el azonban azt a – persze elhallgatott – szomorú ténytet, hogy stratégiai jelentőségű, közös nemzeti földvagyonunk maradékát is – a valóban gazdálkodó, helyben élő családok, a kis/közepes családi gazdaságok és fiatalok helyett – zömében zöldbárók és föld-spekuláns oligarchák szerzik meg. **Az árverések jellege** azt mutatja, hogy a mintegy 12.100 hektár elkelt megyei területből közel 8.000! hektár, azaz 66%, **licitálás nélkül, kikiáltási áron**, további több mint 1.500 hektár (13%) pedig azt kevesebb, mint 10 %-al meghaladó áron, ráadásul az európai földárak töredékéért, átlagosan 2,114 mFt/ha nyertes árajánlattal került a sikeres árverezőkhöz. E megye adatai is cáfolják tehát azokat a kormányzati állításokat, amelyek szerint „*versenyben kialakult piaci áron*” jutottak a nyertesek az állami földterületekhez. Valódi **árverseny** – ahol végül a nyertes árajánlat több mint 50%-al meghaladta a kikiáltási árat – **a területek 11%-ának árverésén** alakult csupán ki. Ez vélhetően annak is tulajdonítható, hogy a területek több mint felét olyan nagy – **50-260! ha** – **méretű** birtoktestek formájában hirdették meg, amelyeknek akár több százmillió forintos kikiáltási árával a valóban helyben élő, ténylegesen gazdálkodó családok bizonyosan nem rendelkeznek. Másrészt az egyébként is kiszolgáltató helyzetű helyi gazdacsaládok – felmérve az erőviszonyokat – **nem vették a bátorságot**, hogy a politika-közel, egymás közt a földeket vélhetően előre leosztó, egy-

másra nem licitáló „nagyurak” érdekeit keresztezve, ezzel saját gazdaságaikat is végveszélybe sodorva próbáljanak földhöz jutni. **A spekuláns tőkének** viszont az európai 10 (pl. Ausztria) – 35 (pl. Hollandia) millió Ft/ha átlagos földárak töredékéért – a megyében elérvezett terület mintegy 74%-a esetében **3,0 mFt/ha alatti áron** – megszerezhető állami földek megvásárlása kiváló befektetési lehetőséget kínál. Az **5-15-szörös földárbeli különbség** spekuláns tőkebefektetői körökben már „*eléri az ingerküszöböt*”. A földforgalmi törvény ellen megindult kötelezettség-szegési eljárásnak ugyanis várakozásaik szerint a földpiac liberalizációja és ezzel az európai földárak kiegyenlítődése lesz a következménye. Így az európai mércével potom pénzért most megszerzett állami földek piacra dobása belátható időn belül megsokszorozhatja a földvásárlásra fordított, befektetett tőkét. Vélhetően ebben a megyében is ez lehetett az egyik legfőbb mozgatórugója az állami földek privatizációjának. **A települések** érdekérvényesítő képességében e megyében is jelentős eltérések mutatkoznak. Ezt az is jelzi, hogy az árverési nyertesek lakcímadatai alapján a földárverések által területével érintett 61 település közül 44 településen, összesen közel 6.700! ha-t (az összes elkelt terület több mint 57%-át) külső árverezők szereztek meg. Közülük a „**vesztes települések**” rangsora élén *Újszentmargita* áll, amelynek területéből közel 2.000! hektár állami területre tettek külső árverezők nyertes árajánlatot, majd e rangsorban a csaknem 1.000 hektár mezőgazdasági területet vesztő *Ebes* és *Hajdúszoboszló* következik. A területeiket megszerző külső árverési nyertesek között gyakran találunk milliárdos családi/üzleti érdekeltségeket, illetve gyakorta felmerül a tényleges gazdálko-

dási szándék hiánya és ezzel az ingatlanspekuláció vagy a stróman-szerep lehetősége is. (*Újszentmargita* esetében pl. a nagybirtokos, milliárdos nagyvállalkozó *Forgács család* több mint 800 ha-ra tett nyertes árajánlatot, de a külső – pl. bal-mazújvárosi, debreceni vagy éppen hajdúböszörményi – nyertesek között nemzetközi közúti árufuvarozó nagyvállalkozót, nemzetközi üzletkötőt, kereskedőt, játékgártót, sőt pszichológust is találunk.) Vannak viszont erős érdekérvényesítő képességű, „**nyertes települések**”, amelyek pályázói nemcsak a saját lakóhelyük, de más települések területeihez is hozzájutottak. A 263 nyertes árverező a lakcímadatok alapján összesen 56 településen él, ám a sikeresen elérvezett megyei terület több mint 3/4-ére, közel 9.300 ha-ra mindössze 10! település – közöttük 8! város – lakói tettek nyertes árajánlatot. A rangsor élén 1.000 ha feletti területtel *Debrecen* (2.450 ha, 20%), valamint *Hajdúnánás* (1.800 ha, 15%), *Hajdúböszörmény* és *Püspökladány* (1.300 – 1.300 ha, 11-11%) áll. Ezeket a városokat 250-700 hektár területtel további 6 település *Hajdúdorog*, *Hortobágy*, *Tiszacsege*, *Báránd*, *Komádi* és *Hajdúszoboszló* követi. A kormánypropaganda állításaival szemben tehát **nem a falvak vagy a tanyák népe**, hanem zömében politika-közeli, gazdasági/családi érdekeltségeket tulajdonló és/vagy vezető, tőkeerős város-lakók a program fő megyei nyertesei. Az sem példátlan, hogy **FIDESZ/kormány-közeli** rokoni, baráti, nagygazda, nagyvállalkozói **érdekkörök** jutnak jelentős állami földterületekhez. Közöttük említhetjük pl. a nagygazda *Vereséket*, *Budai Gyula* pártfoglaltjait Püspökladányból és Báránдрól (327 ha), *Kunékat*, a *Fazekas Sándor* miniszter által pártfoglalt gazdálkodó néprajzos férjet és szakpszichológus feleségét Tiszacsegéről (235 ha),

vagy pl. a nagygazda, mezőgazdasági nagyvállalkozó *Balogh család* tagjait, Tépe FIDESZ-es polgármesterének rokonságát (164 ha). De a „*kisebb*” területhez jutottak között is szép számmal találunk „*baráti*” árverési nyerteseket. Itt említhető pl. *Módos Imréné*, Bihartorda – *Fazekas Sándor* miniszter és *Tállai András* államtitkár által patronált – FIDESZ-es polgármesterének felesége (83 ha), *dr. B. Csák István* önkormányzati képviselő, Biharnagybajon FIDESZ-es alpolgármestere, a MAGOSZ helyi elnökének fia (32 ha), vagy éppen *Tasi Sándor* önkormányzati képviselő, a megyei közgyűlés FIDESZ-es alelnöke, *Tasó László* államtitkár üzlet- és „*harcostársa*” Nyíradonyból (21 ha). **A nyertes árverezők tevékenységi köre** is rendkívül színes képet mutat, és számos esetben igen távol esik a mezőgazdaságtól illetve nem azonosítható. Az **azonosítható** tevékenységi körű nyertes árverezők között találunk pl. multi-milliárdos vagyónú nagyvállalkozókat, ingatlanforgalmazókat, kereskedőket, vendéglátósokat vagy éppen ügyvédet, háziorvost, nyomdaipari mérnököt, banktisztviselőt, takarékszövetkezeti fiókvezetőt, könyvelőt, nemzetközi üzletkötőt, közúti árufuvarozót, nemzetközi szállítmányozó nagyvállalkozót, gépjármű forgalmazót, informatikust, reklámügynököt, péket vagy éppen egészségügyi gázmestert is. Sőt – ha már „*azé legyen a föld, aki megműveli*” – a nyertesek között zavarba ejtő módon felbukkannak olyan „*földművesek*”,

„*aranykalászos gazdák*” is, mint pl. egy idősek otthona címéről árverező hölgy (159 ha) vagy pl. az egyik nagy árverési nyertes érdekeltség vezetőjének 90 év feletti édesanyja (210 ha). Találunk persze ebben a megyében is olyan nyertes árverezőket, akiknek a tevékenysége a nyilvános adatbázisokból **nem azonosítható**. Ez a jelenség kisebb területekre nyertes árajánlatot tevők között gyakorinak mondható, ám a nagyobb nyertesek között is előfordul. A 125 oldalas – Hajdú-Bihar megye hivatalosan közzétett állami földárverési adatait feldolgozó – privatisációs zárójelentés mindezeket és számos egyéb szempontot is részletesen elemez, **igyekszik megmutatni a „Földet a gazdáknak!” program igazi arcát**, és a teendőkre vonatkozó javaslatokat is megfogalmaz. Így hát – az igazság és a nyilvánosság erejében, valamint egy igazi nép- és vidékpárti fordulatban töretlenül bízva – jó szívvel és **szeretettel ajánlom** – a tények dokumentálása és a „*szemnyitogatás*” szándékával készített – összeállításomat a megyében vagy azon kívül élő, a bennünket körülvevő világ iránt érdeklődő **kortársaimnak** éppen úgy, mint okulásul gyerekeinknek és unokáinknak, a tetteinket megítélő **utóknak**.

Gödöllő, 2018. december 2.

Ángyán József

Megnyílt a kishantosi *Bolye Ferenc Tanulmányi Központ*

Kishantoson tanulmányi és kutató központot rendeztek be, amely lehetőséget teremt a közelmúlt társadalmi-szellemi folyamatainak kritikai feldolgozására, a jelenkutatásra és a közösségi művelődés jövőre vonatkozó víziójának tárgyilagos meghatározására. A Magyar Népfőiskolai Társaság 30 éves tevékenységének iratait, szakmai dokumentumait Kishantoson helyezte el, a Kishantosi Mezőföld Népfőiskola nagyvonalú ajánlatának köszönhetően. Ezzel egy olyan fizikai tér jött létre, amely lehetővé teszi a helyben folytatott kutatást, tanulmányi konzultációt, tanulmányi csoportok fogadását, szemináriumok, konferenciák - beleértve a nemzetközi konferenciák - szervezését. A jelenlegi dokumentum anyag bővítése kívánatos a helyi közösségek és népfőiskolai szervezetek dokumentumaival, nemzetközi

forrásanyagokkal. A Tanulmányi Központot 2018. november 29-én mutatták be az érdeklődő szakmai közönségnek – az ehhez kapcsolódó tanácskozást az NKA támogatásával tudta megvalósítani a Magyar Népfőiskolai Társaság.

Az új intézményt Bolye Ferencről, a Kishantosi Vidékfejlesztési Központ ökológiai mintagazdaságának és népfőiskolájának egyik ügyvezetőjéről nevezték el.

Bolye Ferenc

Bolye Ferenc tizenéves volt, amikor édesapja halála miatt családfenntartóvá vált. A lovas fogattól a hatalmas Rába traktorig minden mezőgazdasági eszközzel dolgozott. Amikor három testvére felnőtt, akkor – már családapaként – szerezte meg 5 év tanulással a mezőgazdasági technikus végzettséget. Sokszor előfordult, hogy éjjel dolgozott, majd leszállt a traktorról és ment az iskolába. 1990-ben 4 és fél hónapot tölthetett Dániában, a világ első népfőiskoláján. A dániai tapasztalatok mély hatást tettek rá, ezek alapján álmotda meg a kishantosi népfőiskolát 1991-ben.

Álmai megvalósításaként jött létre helyi emberekből a Mezőföld Népfőiskolai Társaság, melynek Bolye Ferenc volt az elnöke, 2016. október 6-án bekövetkezett haláláig.

Kezdő nemzetközi projekt megvalósítók támogatói hálózata

Partnerek:

Lengyelország, Olaszország, Magyarország, Dánia, Ausztria

A projekt legfontosabb felvetése, hogy a harmadik szektor felnőttképzési szervezetei innovációs képességének szintje alacsony. Ez csökkenti a felnőttoktatás hatékonyságát, ami akadályt jelent a felnőtt tanulók eredményes előrehaladásához. Az alacsony hatékonyság egyik oka a felnőttképzési szervezetek nemzetközi, partnerségi együttműködésének és hálózatépítésének nem megfelelő szintje.

Az új projekt európai együttműködés újításokat tervez és eredményez a munkamódszerekben, annak érdekében, hogy a módszerek jobban illeszkedjenek a felnőtt tanulók igényeihez és elvárásaihoz, beleértve az alacsony képzettségűeket is. Ez magában foglalja a szervezetek, a személyzet szakmai felkészültségének fejlesztését is.

Az alacsony szintű együttműködés a nemzetközi környezetben alacsony bizalmi szintet is jelent, valamint gyenge kölcsönös megértést jelentő kompetenciákat eredményez, és gyakran hozzájárul a diszkrimináció kialakulásához. Az európai szintű együttműködés hiánya alapul szolgálhat az egységes Európa létezésének megkérdőjelezéséhez.

A projekt fő tevékenységei:

IO1. Felmérés a bevált gyakorlatokról és sikertörténetekről, a

felnőttképzési civil társadalmi szervezetek nemzetközi projektjei vezetőinek támogatásában.

IO2. Kutatási jelentés a nemzetközi projektmenedzserek kulcskompetenciáiról a felnőttképzési civil társadalomban

IO3. Támogató portál létrehozása a nemzetközi projekteket először megvalósítók számára.

IO4. Mentorálási és e-mentori rendszer kialakítása az első nemzetközi projekt-megvalósítók számára.

IO5. Tananyag-tantervek és nyitott oktatási források kifejlesztése az először nemzetközi projektek megvalósítók számára. (ez az MNT feladata a partnerségi munkamegosztásban)

IO6. Megalapított és működő nemzetközi támogatói hálózat

A jó gyakorlat felmérése

Kérdőívek száma: A cél országoként 30-40 válasz, A 25 százalékos várható válaszlépéssel országoként legalább 120-160-at kell kapcsolatba lépniük Az interjúk száma: 5-6 interjú országoként (nem kormányzati szervezetek)

2018 December 1 és 2019 február közepe között készüljön el

Az MNT project munkatársai:

Koordinátor Jeney-Domingues Zsófia

Munkatárs: Dr. Balogh Zsuzsanna

Tanácsadó közreműködő: Dr. Szigeti Tóth János

A magasabban képzett ember egészségesebb, vagy az egészséges többet képezi magát?

Forrás: ELM Magazin. 2018 december kiadja a Finnish Lifelong Learning Foundation <https://www.facebook.com/elm-mag/> Elm (European Lifelong Learning Magazine; ISSN 2489-5865) is a free online magazine on lifelong learning and adult education.

Kétirányú kapcsolat van az oktatás és az egészség között. Az egész életen át tartó tanulás lehetőségei kulcsfontosságúak a jobb egészség és a társadalmi egyenlőség szempontjából.

Egészségünk sokkal több, mint testileg jól lenni és betegségmentesnek lenni.

Az Egészségügyi Világszervezet az egészséget a teljes fizikai, szellemi és társadalmi jólét állapotaként határozza meg, és nem csupán a betegség vagy a gyengeség hiányaként. A statisztikai bizonyítékok és kutatások azt mutatják, hogy erős kapcsolat van az oktatás és az egészség között: a jobban képzett emberek hosszabb és egészségesebb életet élnek, mint mások.

Figyelembe véve azonban az egészség fogalmának széles körét és a társadalminkban a számtalan tanulási lehetőséget, még mindig nem értjük teljes mértékben ezt a kapcsolatot. Miért jó az oktatás az egészségünknek?

Ez a cikk két oktatási szakértő véleményét mutatja be: Dr. Ricardo Sabates, a Cambridge-i Egyetemről általánosságban és társadalmi szinten ismerteti az oktatás egészségügyi előnyeit, és Jyri Manninen professzor, a Kelet-Finnországi Egyetemen a nem-formális felnőttkori tanulás egészségügyi előnyeivel foglalkozik.

Négy út a jobb egészséghez

Dr. Sabates, Cambridge-i kutató azt mondja, hogy az oktatás az egészségügyi előnyökhöz négy különböző úton járulhat hozzá.

Az egyik a **jövedelemhatás**: a magasabb szintű oktatás jobb jövedelemhez vezet, ami alternatív hozzáférést eredményezhet az egészségügyi szolgáltatásokhoz, különösen a piacorientált egészségügyi rendszerekben.

A másik az, hogy az oktatás **befolyásol bennünket** - azáltal, hogy felhívja a figyelmet a jó egészség fontosságára. Ez viszont megváltoztathatja az életmódunkat, és például csökkentheti a kockázatos egészségügyi viselkedést, mint a dohányzás, vagy az alkoholfogyasztás. Emellett Dr. Sabates azt mondja, hogy az oktatásnak jelentős a **hatása van ránk magunkra**, mint egyénre és az életünk befolyásolására irányuló képességeinkre. Ez rendkívül fontos számunkra. Az oktatás növeli az önértékelést, az önbecsülést és az önbizalmat. Ez lehetővé teszi, hogy érezzük: saját döntéseink és sorsunk irányítása alatt állunk.

Végül dr. Sabates megnevezi a **kommunikációs képességét** és az ún. betegjog érvényesítését. A magasabb képzettséggel rendelkező emberek tudják, hogyan navigálhatnak az egészségügyi rendszerek összetettségében. Esetükben könnyebb

kommunikálni az egészségügyi szakemberekkel egy speciális témában. És nagyobb valószínűséggel is követelik a jogaikat, azt mondják pld. : „nagyon sajnálom, de nem hiszem, hogy ez helyes, még mindig nem érzem jól magam.” Az oktatás és képzettség csökkenti a beteg és a jól képzett egészségügyi szakember közötti társadalmi távolságot.

A mentális jólét fizikai egészséghez vezet

Jyri Manninen professzor, a Kelet-Finnországban az egész életen át tartó tanulás és a felnőttoktatás programjának vezetője tanulmányozta a nem formális, nem szakmai képzés előnyeit, amely az önkéntes jelleg hangsúlyozására és az ún. szabad felnőttképzésre utal.

Az élethosszig tartó tanulás előnye című tanulmány, amelyet részben Manninen professzor írt, megállapította, hogy a szabad felnőttoktatásban való részvétel leglátványosabb egészségügyi hatása a fokozott mentális jólét. (További információ erről a témáról itt: <https://www.elmmagazine.eu/articles/adult-education-increases-mental-well-being/> „A felnőttoktatásnak közvetlen pozitív hatása van a mentális jólétre. Azonban, amikor az emberek jobban érzik magukat, akkor nagyobb figyelmet fordítanak az egészségükre, és ez végül jobb fizikai egészséghez vezethet” - mondja Manninen.

Úgy tűnik, hogy önmagában az otthonodból való kilépés és a társadalmi tevékenységben való részvétel is már jó neked – állítja a professzor.

Dr. Sabateshoz hasonlóan megjegyzi az oktatás pszichoszociális befolyásának a fontosságát is.

Szerinte a szociális környezetben szerzett tanulási tapasztalatok egyaránt hozzájárulnak a társadalmi kölcsönhatásokhoz, és tapasztalatokhoz. Ez növeli a társadalmi tőkét, az “önmagad” hatékonyságát és a saját életünk irányításának érzését teremti meg, ami viszont elősegíti a mindennapi élet jólétét, és ez által növeli a szellemi jólétet.

A felnőttoktatási központok, a népfőiskolák és más nem formális oktatási szervezetek is rengeteg kurzust kínálnak, ame-

lyek közvetlen hatással vannak a fizikai egészségre, mint például a tánc, a pilates torna, vagy a vízi torna idősek számára.

Manninen professzor jelenleg egy nyomkövetési vizsgálatot folytat, amely a felnőttoktatási központban a tanulás jóléti előnyeit értékeli, ahol a rendelkezésre álló kurzusok fele fizikai gyakorlat.

Egészségesebb, egyenlőbb társadalom kiépítése

A nem formális, nem szakképző felnőttoktatási szolgáltatók számos országban fontos részét képezik az oktatási rendszernek, mivel lehetőséget nyújtanak az egész életen át tartó tanulásra, függetlenül a tanulók oktatási szintjétől.

A különböző kurzusok egyik egyedülálló aspektusa, hogy stresszmentes alkalom, könnyű a hozzáférhetőség és nincs szigorú osztályozás. Manninen professzor szerint ez rendkívül fontos:

„Amikor az emberek önként jelentkeznek tanulni, megismerik a témát, ami természetes módon érdekli őket, s valószínűleg erősen motiváltakká válnak, ami által méginkább élvezik a tanulás élményét”.

Dr. Sabates úgy véli, hogy a nem formális felnőttoktatás a társadalmi kérdések kezelésének egyik módja.

Elmondása szerint az oktatás egészségügyi előnyei nem csak azért fontosak, mert jobb egyéni egészségre vezethetnek, hanem azért is, mert az országon belüli egészségügyi és jövedelmi egyenlőtlenségek növekedését mérséklék. „Amikor az emberek úgy érzik, hogy nem élnek tisztességes társadalomban, akkor az haragot és társadalmi elégedetlenséget teremt, ami a társadalmi kohézió gyengüléséhez és a bűnözés növekedéséhez vezethet.”

Az oktatás és az egészség egyaránt hatással van egymásra.

Dr. Sabates elmagyarázza, hogy mi az, ahol az oktatásnak és az egész életen át tartó tanulásnak fontos szerepe van: társadalmaink kiegyenlítésében, a második esélyt nyújtó lehetőségek biztosításában, a béke és a nemek közti különbségek csökkentésében.

Melyik az első, a csirke vagy a tojás?

Tudjuk, hogy egyértelmű összefüggés van az oktatás és az egészség között. A jól képzett emberek - Prof. Manninen kutatása szerint a - nem formális, nem szakképző - felnőttoktatásban résztvevők is egészségesebbek az átlagosnál.

De vajon az oktatás vezet-e a jobb egészségre, vagy az egészségesebb emberek, akik nagyobb valószínűséggel művelődnek, tanulnak?

A fordított ok-okozati kapcsolat miatt nehéz megválaszolni a kérdést, de: az oktatás és az egészség kölcsönösen hatással van egymásra.

Például Dr. Sabates elmagyarázza, hogy a gyermekkori jó egészség jobb iskolai tanuláshoz vezet, ami a felnőttkorban jobb oktatást és egészséget eredményez. A gyermekkori egészséget pedig a szülők iskolázottsága befolyásolja.

„Elméletileg könnyű azt mondani, hogy az oktatás befolyásolja egészségünket. A probléma az, hogy hogyan kell bizonyítani, hogyan lehet az empirikus bizonyítékot felmutatni ennek a működéséről annak érdekében, hogy befolyásoljuk a politikai döntéshozókat.

Dr. Sabates reméli, hogy a kérdés megválaszolható a jövőben.

„Jó, hosszú távú adatkészletünk van az oktatásról és az egészségről, különösen Európában. Ezek tanulmányozásával láthatjuk, hogyan működik az oktatási visszacsatolási hurok”.

Összeállította: Sz. T. J

Zalai Hírlap

Szerző: Arany-Horváth Zsuzsanna

Évforduló 2018. 11. 06. 12:00

Harminc éves a Zalai Népfőiskolai Egyesület

Az alapító tagok és vendégeik rendhagyó közgyűlés keretében idézték fel tegnap a Zalai Népfőiskolai Egyesület létrejötté óta eltelt harminc év eseményeit, élményeit.

Hétfőn tartotta jubileumi közgyűlését a Zalai Népfőiskolai Egyesület, mely 1988. november 5-én, az országban elsőként alakult meg a megyék közül. A XX. század elejére visszanyúló, az 1920-as, 30-as években működött katolikus legény- és leányegyletek mintáját is követő hazai népfőiskolai mozgalom fő célja és feladata a civil formai keretek között zajló felnőttképzés és az iskolarendszeren kívüli képzés szolgálata.

A zalai szervezet fennállása óta a népi kismesterségek, a kistermelők számára fontos mezőgazdasági szaktudás átadásában vállalt önkéntes szerepet, s előadói között tudhatta a zalai értelmiség javát. Külön programokat szervezett a hátrányos helyzetű emberek számára, feladatai közül kiemelkedik a börtönben fogva tartottak reszocializációs programja. Az egyesület ünnepét dr. Pál Attila, a megyei közgyűlés elnöke levélben köszöntötte.

Molnár Károly polgármester köszöntő szavai után a baki faluház adott otthont annak a baráti összejövetelnek is magába foglaló egyesületi közgyűlésnek, amelyhez az emeleten a népfőiskolai mozgalom zalai történéseit felidéző dokumentumokat előtáró kiállítás kapcsolódott.

A felnőttképzés sajátos változatát képviselő ismeretterjesztő, közösségépítő és a polgári attitűdöt növelő népfőiskolai mozgalom még az 1820-as években Dániában alakult ki, a nyelv ápolásának és a hazafiság erősítésének talaján. Mint a tegnapi, az alapítást napra pontosan ünneplő találkozón dr. Szigeti Tóth János, a Magyar Népfőiskolai Társaság elnöke elmondta, hazánkban a XX. század elején jelent meg ez az ismeretterjesztési forma, aminek olyan jeles szorgalmazói és vezetői voltak,

Szigeti Tóth János

Dr. Selmeczi Kamill korábbi elnök, Fehér Lászlóné titkár és dr. Szinku Mihály elnök a kiállítás színhelyén

Fotó: Pezzetta Umberto

mint Benda Kálmán, Németh László, Ugrin József, Móricz Zsigmond. Utóbbitól származik a civil mozgalom jelmondata: „jobb polgárt, jobb hazafit, s jobb embert nevelni...” Ennek ellenére a rendszerváltás után csak 1997-ben került bele a közművelődési törvénybe a népfőiskola, éppen egy dán petícióval is megtámogatva.

Szigeti Tóth János elismeréssel adózott a zalai tagozat úttörőinek, hiszen az országos társaság 1988 augusztusi megalakulása után Zala volt az első, amely létrehozta saját egyesületét. A zalai egyesület alapítói, köztük Balogné Bacsa Ibolya, a baki faluház vezetője szót a kezdetekről. Emlékeztetett, annak idején a népfőiskolai előadások győzték meg a bizonytalan bakiakat arról, mennyire fontos a csatornahálózat kiépítése a településen. Dr. Szinku Mihály, az egyesület jelenlegi elnöke a méhészlő előadássorozatot emelte ki emlékei közül, hiszen ezután szólították dr. Vergiliusnak, mivel az ókori költő mézzel kapcsolatos sorait idézte az előadásaiban.

Fehér Lászlóné, a zalai egyesület titkára vetített képes előadásban idézte fel az alapító elnök, Jagasics Béla vezetése alatt kialakuló tevékenységet, amely kezdetben a gyakorlati élethez szükséges előadásokkal igyekezett a közösségek hasznára lenni. Az egybegyűltek tájékoztatást kaptak arról a misszióról is, amelyet a zalaegerszegi börtönben végzett munka jelent az egyesület életében. „A szabadság levegőjét hoztátok közénk”, idézte Szinku Mihály az ottani előadások, színjátszó programok egyik résztvevőjét.

Dányi Sebestyén népfőiskola 2018 – 2019

Kedves Barátaink!

Búcsúzik tőlünk a 2018-as esztendő.

A tőlünk távolodó vonat elviszi tova ismerőseinket, barátainkat, robog, zakatol, füstöt már nem ereget, de határozottan rohan célja felé. Így vesznek lassan ködbe ó évi emlékeink is, mint a távolodó vonat képe, míg végül lesüllyednek a tudat legmélyére, oda ahol „öket” ezer évnyi esztendők emlékei várják.

Mi állunk az állomáson, fátyolos szemmel nézzük az egyre halványodó, mindig kisebb és kisebb kontúrokat mutató szerelvénynak mind a tizenkét kocsját, míg érkezik hozzánk egy újabb vonat, szintén tizenkét kocsiival, benne elrejtve a jövőnek, jövőnknek ezernyi titkát.

Ilyen emlékezet-féle a visszatekintésünk is az elmúlt esztendőre.

Tegyük ezt meg vázlatosan, a részleteket és magyarázatokat mellőzve, és tekintsünk a jövő esztendő felé egy röviden leírt programmal.

Az előadásokról (Virt László által felvázolt négy géniusz, Karácsony Sándor, Kodály Zoltán, Németh László és Márton Áron, valamint Dr Tóth József Trianon emlékezet) nem szólok, azok önmagukért beszéltek.

A kapcsolataink most annyival bővültek, hogy a helyi Értéktár Bizottság munkáját segítették.

Szakmai téren szintén bővült a kapcsolatunk, a Jászfényszarui Bedekovich Lőrinc népfőiskolával való találkozás során.

Bugyi Sándor barátunk által hirdetett, Dr.Márai Géza gödöllői egy.tanár biokultúra tárgyú előadássorozata egy külön színfolt volt a dányiak életében.

Zarándoklatunk Csíksomlyóra a tizenegyedik volt a sorban.

Ez most annyival bővült, hogy Kassára is eljutottunk egy másik alkalommal, mely a Boldogasszony képe mellé odatette szívünkben az elveszített haza képét is.

A helyi néprajzi házban még megtalálható a dányi oromkeresztekről készült képeket egy rövid magyarázatot is tartalmazó, inkább gondolkodtatónak nevezhető könyvben kiadtuk, Dányi oromkereszt út címmel.

A keresztet a helyi értéktár bizottság által is archiválva lettek.

Névadónk, Sebestyén szellemét gondoztuk, ápoltuk, község-és hazaszeretetünkbe foglaltuk.

Találkozásaink (előadás stb.) a Szent Imre Ifjúsági Házban és végül a Plébánia épületében voltak.

Szerettük ezeket a helyeket, családias, baráti légkört lehetett teremteni.

Jövőre talán az új dányai művelődési házzal bővülnek a tárgyi feltételek is.

És mi legyen 2019-ben?

Hosszasan töprengünk ezen. Az előadásokat folytatni kell, hiteles emberekkel, vannak már konkrét elképzeléseink, de végleges névsor még nincs.

A helyi kisgazdaságok megalakításában évek óta nem jutottunk előrébb.

De az a tény, hogy ez az ország térképén is egy sötét folt, láttuk azokon az összejöveteleken, melyekre eljutottunk, így például Mindszentkállán (Kovách Imre, kutató, az akadémia doktora mint a vidékfejlesztés egyik lehetőségét vázolta fel -sok más tanulsággal együtt) és így volt ez Kecskeméten is, (többféle megvilágításba került a vidék és annak sürgetően fontos fejlesztése) nem hagyja elaludni bennünk a témát.

Egyedül viszont kevesek vagyunk.

Csíksomlyó továbbra is vonz bennünket.

A tizenkettedik alkalommal mennénk egyvégtében, mely a számmisztika szerint is egy fontos szám.

(tizenkét hónap van egy évben, tizenkét apostola volt Jézusnak, ötször tizenkettőre bővült a számuk, a tizenkettő osztható hárommal, háromszemélyű az egy Isten, négy évszak van egy évben és lehet folytatni a misztikát.)

Szeretnénk bővíteni a jövő évi programunkat.

Az informatika irányába „mozdulnánk el”, kiindulva abból a tapasztalatból, melyet látunk magunk körül, és ez nem más, mint a modern kommunikációnak, az „okos” eszközöknek térhódítása az életünkben és az intézményi kapcsolatokban.

Tudjuk, ez nagyon nagy feladatot ró ránk.

Vannak biztató jelek, de vannak kétségek is.

Mi a biztató jel, azt annak a pályázatnak a részeredménye mutatja, melyet benyújtottunk egy közzétett pályázati felhívásra.

Ebben az általunk elkészített pályázatban a helyi társadalom néhány elemét tüntettük fel „célszemélyként”.

Ez a kezdőktől a haladóig, a kicsiktől (gyermekkorosztály) az idősebbekig, a helyben élőkől a községünkben elszármazot-takig, számos területet ölel fel.

Erre a pályázat kiírója (az egyik nagy informatikai-kommunikációs világcég) lehetőséget nyújtott.

Országos pályázat ez, de csak egy pályázó nyerhet.

Azért bátorkodtam ezt leírni, mert a mi népfőiskolánkat behívták elbeszélgetésre, mint mindazokat akik az első fordulón túljutottak. (Második, és egyben utolsó forduló lesz.) Ha nem érünk el teljes sikert a pályázaton, a programot akkor is szeretnénk megvalósítani kisebb mértékben és lépésekben, mert meggyőződésünk az, hogy olyan közös (és egyéni) tudással gyarapszik ezzel községünk, mely egy magasabb kulturális és kommunikációs dimenzióba vezetné a programban résztvevőket.

És végül még két dolog!

Az egyik, hogy a községünk körüli, évek óta gyakorlattá vált téli sétánkat január ötödikén tartanánk, jelen terveink szerint.

Karácsony ünnepéhez közeledvén áldott, Istentől megszentelt, a betlehemi bölcsőhöz közelítő, Jézus-váró kegyelmekben bővülő ünnepeket kívánok minden kedves barátomnak, a helyi népfőiskola tagjainak és vele szimpatizálóknak, őszinte szeretettel:

Gódor András ny. polgármester,
c egyetemi docens, a helyi népfőiskola vezetője

A képlet - A siker egyetemes törvényei

Barabási Albert-László
Libri Könyvkiadó, 2018

MI VÉGEZTÜK EL A MUNKA OROSZLÁNRSZÉT, MÉG IS MÁS KAPTA A DICSÉRETET.

REMEKÜL JÁTSZOTTUNK A MECCSEN, DE MINTHA EZT RAJTUNK KÍVÜL SENKI NEM VETTE VOLNA ÉSZRE.

FANTASZTIKUS ÖTLETTEL ÁLLTUNK ELŐ A MUNKAHELYÜNKÖN, MÉGIS VALAKI MÁST LÉPTETTEK ELŐ.

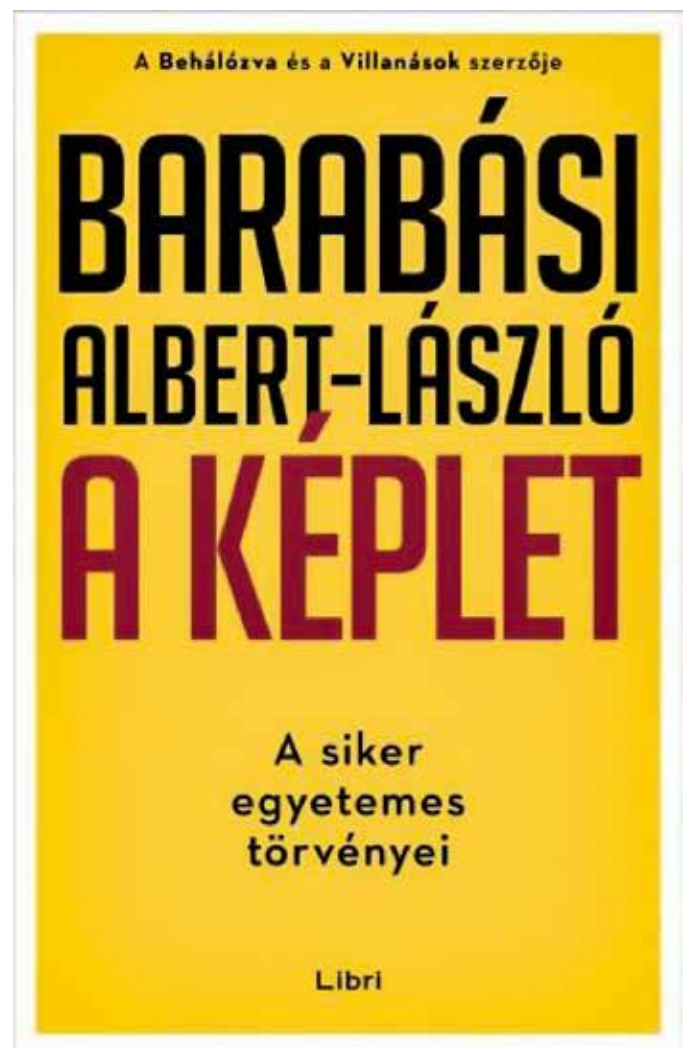
MIÉRT?

Az életben gyakran tapasztaljuk, hogy a kimagasló teljesítmény és a siker nem feltétlenül jár kéz a kézben. Barabási Albert-László, a hálózatok világhírű kutatója legújabb könyvében a tudósokra jellemző kíméletlen logikával tárja fel előttünk a siker kollektív természetét, azaz hogy a siker valójában annak függvénye, hogy mit gondolnak rólunk a többiek, és hogyan reagálnak a cselekedeteinkre.

A KÉPLET című könyv a mindennapi életből vett példák segítségével világítja meg a siker törvényszerűségeit: azokat a törvényeket, amelyek alapján megdöbbentő pontossággal jósolható meg, hogy adott feltételek között ki lesz valóban sikeres, és miért. Barabási Albert-László révén megismerhetjük a siker titkos képletét, s ezáltal választ kapunk arra is, mi magunk hogyan lehetünk sikeresek.

Barabási Albert-László 1967-ben született Erdélyben. Egyetemi tanulmányait Bukarestben kezdte, majd a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetemen diplomázott fizika szakon. Doktori fokozatát a Bostoni Egyetemen szerezte meg.

A komplex hálózatok elméletének kutatásával vívott ki magának nemzetközi elismerést, és ma már az egyik legsikeresebb magyar kutatóként tartják számon. A legrangosabb tudományos folyóiratokban publikál. A Magyar Tudományos Akadémia és az Académie Européenne külső tagja, az egyesült államokbeli

Northeastern Egyetemen működő Komplex Hálózati Kutatóközpont vezetője, a Harvard Egyetem és a Közép-európai Egyetem oktatója.

Társadalmi Riport 2018

Elérhető: <http://www.tarki.hu/tarsadalmi-riport>
Szerkesztők: Kolosi Tamás – Tóth István György

A kötet 400 oldalon az eddigi hagyományokat folytatva áttekintést ad a legfontosabb társadalmi jelzőszámok alakulásáról. A TÁRKI Háztartás Monitor Vizsgálat legutóbbi adatbázisa, korábbi idősorok, aktuális empirikus vizsgálatok anyagai, és mindezek társadalompolitikai és szociálpolitikai összefüggései adják a kötet munícióját. Ebben az évben is külön figyelmet kapnak a társadalomszerkezet, szegénység és egyenlőtlenségekre vonatkozó mérőszámok, amelyeket nemzetközi kontextusba helyezve az EU-tagországok adataival összehasonlítható adatokat ismertetnek a fejezetek. A TÁRKI jelenleg futó nemzetközi összehasonlító kutatásai, más magyarországi és nemzetközi összehasonlító elemzések, valamint idősorok alapján a kötet előkészítését erre a célra készülő számítások támogatják.

A kötet iránti érdeklődést szereténk felkelteni a tartalomjegyzék közzétételével is.

TARTALOMJEGYZÉK:

I. TÁRSADALOMSZERKEZET

1. Európa messze van?
Kolosi Tamás–Szivós Péter
2. Bezáródás és fluiditás a magyar társadalom szerkezetében. Adatolt esszé a felső középosztály bezáródásáról
Tóth István György–Szelényi Iván
3. Társadalmi mobilitás – kapcsolathálózati megközelítésben
Kmetty Zoltán–Koltay Júlia
4. Intergenerációs iskolai mobilitás az európai országokban a válság előtt és után
Róbert Péter
5. Növekvő elvándorlás – lehetőségek, remények, munkaerőpiaci hatások
Hárs Ágnes

II. DEMOGRÁFIAI CSOPORTOK

6. A háztartásszerkezet és az iskolai végzettség összefüggései
Harcza István–Monostori Judit
7. A szegénység dinamikája a válság időszakában Magyarországon
Branyiczki Réka–Gábos András
8. A magyarországi romák társadalmi integrációja a 2010-es években
Bernát Anikó
9. Nők és férfiak helyzete – nemzetközi összehasonlításban
Simonovits Bori–Szeitl Blanka
10. Fiatalok helyzete az EU-országokban a gazdasági válság idején és azt követően
Medgyesi Márton

III. GAZDASÁG

11. Mi lett velük? Egy kiterjesztett esettanulmány tanulságai a

középvállalati réteg sorsának alakulásáról 2000–2016 között
Palócz Éva–Vakhal Péter

12. Fél pohár víz – avagy hogyan értelmezhető a magyar versenyképesség az objektív és szubjektív mutatók szerint?
Vakhal Péter–Palócz Éva
  13. Családi vállalkozások Magyarországon
Wieszt Attila–Drótos György
  14. Földhasználat és földtulajdon szerkezet
Kovács Imre
- ### IV. HUMÁN INFRASTRUKTÚRA
15. Nem gyermeknek való vidék. A magyar oktatás és a 21. századi kihívások
Lannert Judit
  16. A párhuzamos valóság – a magánegészségügyi rendszer kiépülése
Lantos Gabriella
  17. Lakáspiac és lakásindikátorok
Hegedüs József–Somogyi Eszter–Teller Nóra
  18. A szociális segélyezési rendszer 2015. márciusi átalakításának hatása a települési önkormányzatok magatartására
Kopasz Marianna–Gábos András

V. ATTITÜDÖK

19. A 2018. évi országgyűlési választás
Tóka Gábor
20. Oroszország a magyar közvéleményben
Krekó Péter
21. Jogállamiság, jogtudat, normakövetés
Jakab András–Gajduscheck György
22. Intézményekbe vetett bizalom Magyarországon és az Európai Unió országaiban
Medgyesi Márton–Boda Zsolt

Nemzeti Kulturális Alap

Magyar Népfőiskolai Társaság

1138 Budapest, Révész u. 2/c

Tel.: 06 (20) 610 05 06

www.nepfoiskola.hu

mnt@nepfoiskola.hu